27րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 7270 4 ՄԱՐՏ 1910 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 16 Mars 1910 27me année N. 7270

ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏ
ԵՐ. ՍՐՄԱՔԵՇԽԱՆԼԵԱՆ

Ձեռագիրները ետ չեն տրուիր

Բաժանորդագրութեան պայմանները տեսնել Դրդ էջը

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՂԱԼԱԹԻԱ

10 ՓԱՐԱ

Արեւելք

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ

10 PARAS

ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌کین بوزاجیان
درعلیه غلطه

AREVEEK
JOURNAL ARMÉNIEN
Cons/ple, Galata

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ՈՐԲԵՐՈՒՆ «ԱՐԵՒԵԼՔ» ԿԸ ՑԱՏԿԱՑՆԷ

1.— Ձեռքէ ծախուած իւրաքանչիւր «Արեւելք»ի վրայ մէկ փարա։— 2.— Վերաբացման բուլակնէն (14 դեկտ.) յետոյ գալիք բաժանորդագրութեանց իւրաքանչիւրէն 10 դրշ.— 3. Իւր 800 ոսկի բերքին ու նեցած բաժանորդ. պահանջին 100էն 25 ը, այսինքն 200 ոսկի.— 4. Հաւաքիչի ծանուցմանց ու մահազդի վրայ 20 ական դրշ — 5.- Թաղ. խորհուրդի, եկեղեցւոյ, պատարագի ծանուցմանց իւրաքանչիւրէն 5 դրշ.

ՇԼԱՑՈՂ ԱԶԳ ՄԸՆ ԱԼ ՄԵՆՔ ԵՆՔ

«Շլացումը ազգի մը համար բարոյական հիւանդութիւն մըն է։»
Տ. ՐԻՇԷ

Ժողովուրդներու հոգեբանութիւնը իր այլազանութեամբ չատ տարօրինակ է և հետաքրքրաշարժ։ Ա՛յդ է պատճառը որ այսօր բազմաթիւ հոգեբաններ իրենց ուսումնասիրութեան առարկայ ըրած են զայն, և հսկայ հատորներ գրած են։ Տ. Րիշէ, որ երկու հատորներու մէջ մանրամասնօրէն քննած ու խատացուցած է այդ կարեւոր նիւթը, կ'ըսէ. «Երբ ազգ մը կամ ժողովուրդ մը հոգեբանութեամբ տկար է, ինքնին մեռած տարր մըն է։ Անիկա կեանք չունի, և երբ կեանք չունի, չունի նաեւ մտաւորականութիւն, քաղաքակրթութիւն, յառաջդիմութիւն ամէն տեսակէտով, և վերջապէս բոլոր ա՛յն յատկութիւնները, որոնք կեանքը արժեցնելու և բազմացնելու կը ծառայեն։ Այսուհանդերձ ,կիտուած ու ստուգուած պարագայ մըն է թէ, կան այնպիսի ժողովուրդներ — և մանաւանդ հպատակ ժողովուրդները — որոնք հակառակ իրենց զօրաւոր հոգեբանութեան, որ արդիւնքն է իրենց բազմաչարչար վիճակին, ունին նաեւ հոգեբանական այնպիսի տկա՛ր երեւոյթներ, զորս բարոյական հիւանդութիւն պէտք կոչել։» Յարգելի հեղինակը այդ երեւոյթները առանձնակի քննելէ յետոյ շլացումի մասին կը գրէ. «Ամէն իրի և բարոյական ու նիւթական ո՛ և է խոստումի առջեւ շլանալը, զգացումներու թուլութիւն և կամքի տկարութիւն կը նշանակէ, և ա՛յս անհատի և մանաւանդ բոլորովին ազգի մը համար չատ աղետալի է... շլացումը ազգի մը համար բարոյական հիւանդութիւն մըն է։»

Տ. Րիշէի այս տողերը ուրոշակի կը ցոլացնեն մեր ազգին նկարագիրը և կը պատկերացնեն անոր հոգեբանական վիճակը։ Ստոյգ է որ մենք բաղդատմամբ միւս հպատակ ժողովուրդներուն, և մեր հարստահարեալ կեանքին բերումով, կրցած ենք ազգային զօրաւոր ու զարգացած հոգեբանութիւն մը ունենալ, և ասոր ապացոյցը այն է որ, ազգերու յառաջդիմութեան մէջ որոշ և արժանաւոր տեղ մը կը գրաւենք այսօր։ Սակայն ցաւալի և յուսահատական պարագան այն է որ, մենք, Հայերս, հակառակ աշխատասէր, զգացող ու թափանցող ժողովուրդ մը ըլլալնուս, սկիզբէն ի վեր շլացող ազգ մը եղած ենք միշտ ժողովրդական այն առածը թէ, «անցուկը մոռցուկ կ'ըլլայ», մեր բարացոյցն է կարծես, վասն զի անցեալը մոռնալու, և ապագայ խոստումներով ու անիրականալի յոյսերով ապրելու զարմանալի յատկութիւն մը ունեցած ենք և ունինք տակաւին։ Մեր ազգային և եկեղեցական պատմութեան մէջ, այս բարոյական հիւանդութիւնը մատնանշող բազմաթիւ օրինակներ կան, այնպէս որ նոյն իսկ օտարազգի ընթերցողներ մէկ կողմէ հիացումով գիտած են մեր նախահայրերուն քաջագործութիւնները և անոնց յառաջդիմասէր ձգտումները, իսկ միւս կողմանէ աւաղած են անոնց դիւրախաբութիւնը և այնքան անմիտ շլացումը։ Զարմանալի առհաւութեամբ (atavisme) մը, իբրեւ հայ անհատ, ես ալ իմ նախահայրերուս այդ տկար յատկութիւնով օժտուած, եղածը եղած նկատելով կ'ուզեմ քօղարկել անցեալը, բայց ցաւ ի սիրտ կը գիտեմ ներկան իր տխուր իրականութիւններով, մանաւանդ ազատ երկրի մը մէջ, ուր կ'ապրինք իբրեւ ազատ ժողովուրդ։

Կ'ընդունիմ ժամանակին և միջավայրին յարմարիլը, իբրեւ քաղաքակրթութեան պահանջք։ Սակայն սահմանադրութենէն յետոյ, անցեալը փորձառութեան դաս մը նկատելով, պէտք էր չափաւորէինք մեր ընթացքը, և միշտ վերապահութեամբ խօսէինք և գործէինք։ Իսկ մենք հիմնովին հակառակը ըրինք, այնպէս որ սահմանադրութեան առաջին օրէն սկսեալ անձնատուր եղանք ուրախութեանց՝ առանց վերապահութեան, և այս կերպով ցոյց տուինք կառավարութեան թէ, «բարոյական հիւանդութենէ» վարակուող, շլացող ազգ մըն ենք մենք. ազգ մը, որ հակառակ իր կրած տառապանքներուն դիւրաւ կը մոռնայ անցեալը և չի ճանչնար զինքը հարուածող ու փայփայող ձեռքը։ Եւ կառավարութիւնը մեր հոգեբանութեան այս տկար կողմը թափանցած ըլլալով, իր ծանօթ քաղաքականութեամբ «ինչպէս ալ ընտիր» և ապագայի մեծադղորդ խոստումներով կ'օրօրէ զմեզ։ Եւ անուղղակի կամ ուղղակի ձեռնարկներով կ'ուզէ ըսել մեզի. մոռցէք անցեալը, եղածը եղած է, ա՛լ համբուրուինք։

Բայց լա՛ւ, ի՞նչ արդիւնք ունեցան ա՛յնքան փոխադարձ համբոյրները, գիրկընդխառնումները, խանդավառութիւնները և ծափերը. ըսէ՛ք, խնդրեմ, ի՞նչ շահեցանք ատոնցմէ.— կիլիկեան հաղարաւոր զոհերը, որոնց խողխողման դժոխային ծրագիրը կը պատրաստուէր նոյն իսկ այն ատեն, երբ մենք սահմանադրութեան վերահռչակումովը գինովցած, և կառավարութեան բարի խոստումներէն շլացած, անգիտակցաբար կ'ուզէինք մոռնալ անցեալը և ներկայովը խայտալ։

Պահ մը այնպէս կարծուեցաւ թէ, այդ դժբախտ խողխողեալները քաւութեան նոխազը պիտի ըլլային մեզի համար, վասն զի հարուածին ծանրութեան ներքեւ սթափեցանք. և մեր ժառանգական շլացումը այլ եւս մէկ կողմ թողած սկսանք բողոքի ձայներ բարձրացնել։ Ամբողջ ազգին հետ շարժեցաւ նաեւ Պատրիարքարանը իր ժողովներով և արդարութեան հետ պահանջեց նաեւ յանցաւորներուն խստիւ պատժուիլը։ Բ. Դուռը նախ չուզեց լսել մեր բողոքի ձայները։ Ս. Պատրիարքը ստիպուեցաւ հրաժարիլ, և ահա կառավարութիւնը դարձեալ քակեց իր խոստումներուն ծրարը, և այս անգամ եւս առաւել մեծաշըռինդ խոստումներ, որոնց առջեւ մեր առհաւական ունակութեամբ տեղի տուինք, շլացանք նորէն, և անդարմանելի դիւրախաբութեամբ մը, վերըստին աթոռ հրաւիրեցինք Ս. Պատրիարք Հայրը։ Երանի՛ թէ այս անգամ կառավարութիւնը իր խոստումներէն գէթ մէկ քանին կատարելու բարեացակամութիւնը ունենար, և մեր պատրանախաբութիւնները իրականութիւններ դառնային։

Մենք բնաւ հակառակ չենք կառավարութեան և մեր թիւրք հայրենակիցներուն հետ՝ եղած փոխադարձ անկեղծ յարաբերութիւններուն, և այն բոլոր զուարթութիւններուն և խանդավառութիւններուն, որոնք կեանքը քաղցրացնելու և տարրերու մէջ համերաշխութիւն գոյացընելու կը ծառայեն։ Բայց մենք Հայերս մանաւանդ ներկայ քաղաքականութեան մէջ, պէտք է նուազ դիւրախաբ ըլլանք, լրջօրէն գիտենք իրերն ու իրադարձութիւնները, պահենք մեր պաղարիւնութիւնը, չրջահայեցութեամբ գործենք. եւ այս ամէնը իբրեւ փրկարար դարման շլացումի այն հիւանդութեան ուրկէ վարակուած ենք ազգովին։

ՍՕՒՐԷՆ ՎՐԴ. ԳԱԼԷՄՃԵԱՆ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿ. ԱՊԱԳԱՆ ԱՊԱՀՈՎԵԼ ՀԱՍՏԱՏՈՒՆ ԴՐԱՄԱԳԼԽՈՎ

(500 ՈՍԿԻՆ ԱՐԴԻՒՆ ԳԱՏՐԱՍ)

Թէ որչափ ջանք և աշխատութիւն թափել պէտք է Միացեալ Ընկերութեան ապրեցան պետքերը հաստատակցելու համար, գիտեն զայդ ոչ միայն անոր հին շրջանի գործիչները, և ներկայ նոր շրջանի աշխատաւորները, այլ և բոլոր ժողովուրդը առհասարակ, որ բաժանորդագրութեան և զանազան տեսակ նուիրատուութեան ձեւով հրաւէր կ'ընդունի յաճախ մասնակցելու նոյն ընկերութեան ծախքերուն, վասն զի առանց անոնց չպիտի կրնայ իր գոյութիւնը շարունակել ու վարժարանները բաց պահել։

Նոյն իսկ այդ անխուսափելի անհրաժեշտութեան անողոք հարկին երեսէն էր անշուշտ իրեն ի նպաստ վերջին պարահանդէսին ամբողջումը, մինչ, չխտակը խօսելով, այս օգտաւոր տարին, երբ Ատանայի աղէտին վրայ դէթ մէկ անգամ երկիրը իր շրջանը չէր բոլորած ու դեռ բիւրաւոր որբեր ու այրիներ սովալլուկ և ցրտահար ըլլալու վտանգի տակ են, սամենեւին չէր վայլեր պարահանդէս տալ, զի ուրախութեան, զբօսանքի, հաճոյքի նուիրուած տօն մըն է ան, թէպէտ առոնց արամադիր սիրտ ու հոգի ամէնէն աւելի այս տարի կը պակսին Հայոց քով ծանօթ պատճառներով։

Եւ սակայն կարելի չէր չի տալ այդ պարահանդէսը, եթէ չէր ուզուեր կեցնել ընկերութեան մեքենան, ինչպէս որ պիտի ճէր միեւնոյն հարկին ներքեւ ստիպուած էր այդ միջոցին դիմել և ազդանուէր Հայուհեաց ընկերութիւնը։

Բայց միայն պարահանդէսի հասոյթովը չէ որ կը հոգացուին Միացեալ Ընկերութեանց 51 վարժարանաց ծախքերը. դեռ պէտք են խիստ չատ և անընդհատ ջանքեր ու աշխատութիւններ ամբողջ տարին՝ հաւասարակշռելու համար ընկերութեան պիւտճէն, ջանքեր ու աշխատութիւններ՝ որոնց մէջ փոքրիկ թուլացում մը կամ տկարութիւն մը կը սպառնայ խանգարել իր ելմտական դրութիւնը և վտանգել վարժարաններուն գոյութիւնը։ Այնպէս որ մշտական կերպով հեւ ի հեւ վազել, վազվռտել, չնչասպառ յոգնիլ ու աքնել անհրաժեշտ է կրթական այս մեծ մարմնոյն յարատեւութիւնը անվթար պահելու համար, ինչ որ քէյնեղութիւն և դժուարութիւն չէ որ կը պատճառէ իր ամէն կարգի գործիչներուն, ժողովական մարմիններուն և պաշտօնեաներուն. նաեւ ոչ նուազ ձանձրոյթ իր բաժանորդներուն և նուիրատուներուն։

Ասոնք ամէնը մէկ միջոցաւ միայն վերջ կը գտնեն, այն է հաստատուն դրամագլխի մը կազմութեամբ՝ որ միանգամ ընդ միշտ ապահովէ ընկերութեան ապագան ու ազատէ զինքը պատահական և անհաստատ հասոյթներու կարօտ մնալու հարկէն։

Հաստատուն դրամագլուխի կազմութիւնը անտեսագիտական անդրիսի ուղիղ միջոց մըն է ո և է մարմինի ապագան ապահովելու համար, որ բացատրել և ջատագովելն անգամ աւելորդ է։ Խնդիրը զայն իրականացնելու կարելիութեանը վրայ միայն կը մնայ, որ մեր մէջ բաց ի Սանասարեան վարժարանէն դեռ ուրիշ նախընթաց մը չունի, և գուցէ աւելորդ նիւթ իսկ նկատուի խորհրդածութեան առարկայ ընել զայն, ի յառաջագունէ իբր անհնար նկատելով։

Այլ որչափ դժուար և մինչեւ անգամ անհնար համարուի, բայց էական պահանջ մը ըլլալէ չի դադրիր Միացեալ Ընկ. հիմնական դրամագլուխ մը հայթայթելու պէտքը։ Ուստի ընկ. տնօրէն Խորհրդոյ անդամներէն Արամ էֆ. Հալաճեան առաջարկեր է այդ մասին միջոց մը՝ որ բոլոր ժողովականներուն գոհունակութեան և ծափահարութեան արժանացեր է. այդ միջոցն է ընդհանուր Հայութեան մէջ գտնուող բոլոր հարուստներուն դիմում ընել և մեծագումար հանգանակութեամբ մը գոյացնել այնպիսի հսկայ դրամագլուխ մը, որ անձեռնմխելի մնայ և տոկոսը բաւական ըլլայ Միացեալ Ընկ. տարեկան ծախքերուն։ Այս կերպով տեւականապէս կ'ապահովուի ընկերութեան ինչպէս և իր վարժարանաց կեանքն ու ապագան և կը դադրի պատահական հասոյթներէ կախուած ունենալու վիճակէն։

Գալով բոլոր հայ հարուստներու այդ նպատակով ըլլալիք դիմումին, Արամ էֆ. Հալաճեան յայտնած է Տնօրէն Խորհուրդին թէ ինքը պատրաստ է իր անձնական ծախքով դիմել աշխարհի որ և է կողմ որ հարկ տեսնուի այդ նպատակին համար, Եգիպտոս, Ռուսիա, Հնդկաստան, Եւրոպայի այլեւայլ կեդրոնները, մինչեւ իսկ Ամերիկա, և այն յոյսն ալ հաւատն ունի թէ մանաւանդ արտասահմանի մեծահարուստ Հայերը պատշաճ ձեւով եղած դիմումը ապարդիւն չեն հաներ։ Մինչեւ իսկ կարելի է օգտուիլ, յարած է Հալաճեան էֆ., տեէզերահռչակ հարուստ ամերիկացի Ռոքֆելլէրէն, որ, ինչպէս յայտնի է, ահագին գումար մը որ միլիոններով կը հաշուուի, տրամադրած է ընդհանուր մարդկութեան օգտին առանց ազգի, ցեղի, երկրի և կրօնի խտրութեան։

Աւելորդ է ըսել թէ որչափ գովելի ու ծափահարելի է Արամ էֆ. Հալաճեանի այս առաջարկութիւնը և զայն իրականացնելու համար իր ունեցած յօժարամտութիւնը և պատրաստակամութիւնը, բայց կարեւոր է անմիջապէս յիշել թէ որդւոյն այս կրթասիրական և մարդասիրական ոգին ու տրամադրութիւնը նկատի առնելով իր հայրը Բարսեղ էֆ. Հալաճեան՝ որոշած է կազմուելիք անձեռնմխելի դրամագլուխին առաջին հիմնաքարը ինքը դնել նուիրելով իր կողմէ առնուազն (500) հինգ հարիւր օսմ. ոսկի, ինչպէս անձամբ իսկ յայտնեց իր այդ մտադրութիւնը ներկայ տողերը գրողին։ Տարակոյս չկայ թէ Բարսեղ էֆ.ի այս քաջալերիչ օրինակը իր բարենախանձ հետեւորդները պիտի ունենայ մայրաքաղաքիս և Թուրքիոյ այլ և այլ կողմերու հարուստ Հայոց մէջ, և գրգիռ պիտի դառնայ արտասահմանի ազգայիններուն սիրտը բարձրացնելու այսքան բարձր նպատակով ըլլալիք հանգանակութեան մը, որուն յաջողութեան մասին կարելի է վստահ ըլլալ, քանի որ ոչ մէկ աւելի յարմար ձեռնարկ քան Միացեալ ընկերութիւնը կրնայ Հայաստանի Հայոց բարոյական, իմացական և տնտեսական բարելաւութեան նպաստել։ Հետեւաբար որչափ շուտ սկսի այդ դիմումը, այնչափ աւելի աղէկ կ'ըլլայ, և բնական է թէ Տնօրէն ժողովը պէտք եղած ձեւակերպութիւնները պիտի կատարէ ընդփոյթ, որպէսզի Արամ էֆ. Հալաճեան սկսի իր արտասահմանի ուղեւորութիւնը առաջադրուած նպատակին համար։

ՄԱՐԿՈՍ ՆԱԹԱՆԵԱՆ

ՄԻԼԻՈՆԱՏԷՐՆԵՐԸ ԳՈՂ ԵՆ

Շիքակօյի բազմամիլիոնատէր մը, Պ. Ֆէլս, աճառի գործարանատէրը, մարդասիրական գումարման մը մէջ անցեալները յայտարարեց թէ բոլոր մեծ միլիոնատէրները գողեր էին։

«Ես ինքս, բսաւ, գող մըն եմ. կը կողոպտեմ հասարակութիւնը, բայց աւելի անխուսափելի է աշխարհիս առեւտրական արդի պայմաններուն մէջ։» Ուժգնօրէն քննադատեց մաքսապաշտպան սակացոյցները, չինուած թրըսթները և մենաշնորհներու համար որոնք կը կողոպտեն ժողովուրդը։

Սակայն, թէև Պ. Ֆէլս գող մըն է, ինչպէս ինքն իսկ կ'ըսէ, գէթ Ռոքֆէլլէրի, Քարնէկիի և ուրիշ միլիառատէրներու պէս, որոնք իրենց միլիոնները բանի մը գործածելու համար զանոնք մարդկային ընկերութեան կը վերադարձնեն՝ մարդասիրական հիմնարկութեան ձեւին տակ, ինքն ալ բարեգործական հաստատութիւններ կը նպաստաւորէ, իմանալով «Աղքատներու Գաղութները» զոր ինք հիմնած է Միացեալ Նահանգներուն մէջ։ Դեռ վերջերս 1,250,000 ֆրանք կուտար նմանօրինակ հաստատութեան մը սեռնդծումին համար Լոնտոնի մէջ։

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Տպագրական գործերու գլխաւոր վարչութիւնը ներկայ տարուան մարտ ամսուն պիտի կազմէ 1909 թուականին լոյս տեսած տպագրուած աշխատութիւններու ցուցահանդէսը։ Ցուցահանդէսին մէջ պիտի ցուցադրուին անցեալ տարւոյ տպագրութեան վերաբերեալ աղիւսակներ և տեղեկութիւններ։ Ընդամէնը լոյս է ընծայուած 26,638 հրատարակութիւններ։ Ամէնէն չատ հրատարակուած են դասագրքեր 14,468,474 օրինակ, ժողովրդական հրատարակութիւններ՝ 12,949,000, օրացոյցներ՝ 9,854,000, գեղեցիկ դպրութեան վերաբերեալ՝ 6,958,000 օրինակ, պիենկեrsօնեան գրականութենէն լոյս է ընծայուած անցեալ տարի 8,981,000 հատոր՝ ընդդէմ 1908 թ.ի 12 միլիոնի։ Կրօնական բովանդակութիւն ունեցող հրատարակութիւնները կը հասնին 7,749,000 օրինակի, որոնք հրատարակուած են 37 լեզուով։ Այդ ցուցահանդէսը կազմելու համար Ռուսիոյ ներքին գործերու նախարարութիւնը յատկացուցեր է 2000 ռուբլի։

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (64)

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՏԻՒՄԱ

ԿՈՄՍ ՄՈՆԹԷ-ՔՐԻՍԹՕ

ԺԷ.
ԱՐԹՆՑԻՆ ՍԵՆԵԱԿԸ

— Վերջին անգամ Նոպան մեկնելէս ժամ առաջ. յետոյ անօթութիւն զգացի և ինքնիրենս ուտքի ելայ. այսօր չեմ կրնար ոչ սրունքս շարժել և ոչ ալ աջ ոտքս։ Գլխուս մէջ բան մը կըզգամ, ինչ որ կ'ապացուցանէ թէ ուղեղային արեան խըռնում կայ։ Երրորդ անգամուն, անդամալուծութեան պիտի ենթարկուիմ բոլորովին ու մահը վրայ պիտի հասնի իսկոյն։

— Ոչ, ոչ. ապահով եղէք թէ չպիտի մեռնիք. երրորդ Նոպայէ մը բռնուած ատեննիդ բանտէն ազատած պիտի ըլլաք արդէն։ Այս անգամուան պէս նորէն պիտի ազատենք ձեզ, և այս անգամէն աւելի, որովհետեւ հարկ եղած բոլոր դարմանները պիտի կրնաք ընել։

— Բարեկամս, մի՛ խաբուիք, ըսաւ ծերունին. քիչ մը առաջ անցուցած նոպա" մշտնջենական բանտարկութեան մը դատապարտած է զիս. փախչելու համար պէտք է քալելու կարողութիւն ունենալ։

— Լա՛ւ. ութը օր, ամիս մը, երկու ամիս պիտի սպասենք, եթէ հարկ ըլլայ. այդ ժամանակամիջոցին՝ ձեր ուժերը պիտի վերստանաք. ամէն ինչ պատրաստուած է մեր փախուստին համար. կը մնայ ժամը և վայրկեանը որոշել։ Այն օրը ուր բաւական զօրաւոր զգաք ինքզինքնիդ, այդ օրը ի գործ պիտի դնենք մեր ծրագիրը։

— Ալ ես բան չպիտի դնեմ բերանս, ըսաւ Ֆարիա. աս թեւս անդամալուծուած է ո՛չ թէ մէկ օրուան համար, այլ մշտընջենապէս։ Վերցուցէք ու պիտի տեսնէք թէ ո՛րքան ծանր կը կշռէ ան։

Տանթէս վեր առաւ թեւը, բայց ան վար ինկաւ զգայազիրկ։ Հառաչ մը արձակեց։

— Հիմա համոզուեցաք, այնպէս չէ՞, Էտմոն. հաւատացէք որ իմ ըսածս գիտեմ. առաջին Նոպայէն ի վեր միշտ խորհած եմ այդ հիւանդութեան վրայ։ Այդ ախտին երեւան ելլելուն կը սպասէի, որովհետեւ ընտանեկան ժառանգութիւն մըն է ան. իմ հայրս երրորդ Նոպայէն ետքը մեռած է. մեծ հայրս ալ՝ նմանապէս։ Ինծի համար աս հեղուկը պատրաստողը, համբաւաւոր Քապանիս, իմ մասիս ալ միեւնոյն վախճանը գուշակած է։

— Այդ բժիշկը կը սխալի, գոչեց Տանթէս. գալով ձեր անդամալուծութեան, նեղութիւն չի պատճառեր ինծի, քանի որ ձեզ ուսերուս վրայ առնելով, պիտի լողամ։

— Տղա՛յ, ըսաւ Ֆարիա, դուք նաւաստի և լողորդ էք. հետեւաբար պէտք է գիտնաք թէ այդչափ ծանրութեամբ բեռնաւորուած մէկը չպիտի կրնայ յիսուն գրկաչափ տեղ յառաջանալ ծովուն մէջ։

Այնպիսի անուրջներ մի՛ սնուցանէք որոնցմէ ձեր սիրտն իսկ չի խաբուիր. ուստի հոս պիտի մնամ մինչեւ որ փրկութեանս ժամը հնչէ, որ այսուհետեւ ուրիշ բան չի կրնար ըլլար, եթէ ոչ մահը։ Գալով ձեզի, խոյս տուէք հեռացէք։ Դուք երիտասարդ և ճարպիկ, մտահոգ մի ըլլաք ինծմով. ձեր տուած խոստումը կը վերադարձնեմ։

— Լա՛ւ, ըսաւ Տանթէս, ես ալ հոս պիտի մնամ ուրեմն։

Ցետոյ ոտքի ելլելով եւ ձեռքը հանդիսաւորապէս տարածելով ծերունիին վրայ, յարեց.

— Ցանուն Քրիստոսի կ'երդնում որ ձեր մահէն ետքը միայն պիտի բաժնուիմ ձենէ։

Ֆարիա այդ ազնիւ, պարզ ու վսեմ մարդը դիտելով՝ անոր դիմագիծերուն վրայ կարդաց անկեղծ գորով մը եւ անդրժելի երդում մը։ Էտմոնի դիմագծերուն վրայ խոր անձնուիրութիւն մը դրոշմուած էր։

— Ո՛ն, շնորհակալութեամբ կ'ընդունիմ, ըսաւ հիւանդը։

Ցետոյ ձեռքը երկարելով յարեց.

— Թերեւս վարձատրութիւննիդ գտնէք ձեր անշահախնդիր անձնուիրութեան համար. բայց որովհետեւ ես չեմ կրնար մեկնիլ եւ դուք չէք ուզեր հեռանալ հոսկէ, պէտք է որ գոցենք կալըրին տակ մեր բացած գետնափոր ճամբան. պահակ զինուորը կրնայ երեւան հանել այդ ճամբան, ուր քալած ատեն հնչական ձայն մը պիտի ելլէ տակը փորուած ըլլալուն համար. այն ատեն քննիչին ուշադրութիւնը պիտի հրաւիրէ եւ մեզ պիտի բաժնեն իրարմէ։ Գացէք այդ գործը տեսէք, բան մը որուն մէջ չեմ կրնար ձեզի օգնել դժբախտաբար. ամբողջ գիշերը աշխատեցէք, եթէ հարկ ըլլայ, եւ վաղը առտու միայն իմ սենեակս եկէք՝ բանտապահին այցելութենէն յետոյ. կարեւոր բանլիք մը ունիմ ձեզի։

Տանթէս բռնեց աբբային ձեռքը, որ ժպտելով ապահովցուց զինքը. յետոյ դուրս ելաւ այն հնազանդութեամբ և յարգանքով, զոր կը տածէր իր ծեր բարեկամին նկատմամբ։

ԺԸ
ԳԱՆՁԸ

Տանթէս յաջորդ առտու իր բանտակիցին սենեակը մտնելով, Ֆարիան հանդարտ դէմքով մը նստած գտաւ։

Իր խցիկին նեղ պատուհանէն ներս սպրդած լոյսի ճառագայթին տակ,– ձախ ձեռքին մէջ բռնած էր թուղթի կտոր մը, միակը որ իր տրամադրութեան ներքեւ կը գտնուէր. այդ թուղթը բարակ հատորի մը վերածուած ըլլալուն համար՝ գլանի մը ձեւ առած էր, որ դժուարաւ կը պարզուէր։

Առանց բան մը ըսելու, աբբա այդ թուղթը ցոյց տուաւ Տանթէսի։

— Ի՞նչ է աս, հարցուց Էդմոն։

— Լաւ նայեցէ՛ք, ըսաւ աբբան։

— Երկու աչքերովս կը նայիմ և կէս մը այրած թուղթէ զատ, որուն վրայ գոթական գրեր կան՝ տարօրինակ մելանով մը գրուած, ուրիշ բան չեմ տեսներ։

— Այդ թուղթը, բարեկամս ըսաւ Ֆարիա, իմ գանձս է և անոր կէսը, այսօրուընէ սկսեալ՝ ձեզի կը պատկանի։ Հիմա կրնամ խոստովանիլ իմ գանձս, քանի որ փորձած եմ ձեզ։

Ցուրտ քրտինք մը անցաւ Տանթէսի ճակտին վրայէն։ Մինչեւ այն ատեն, որ բաւական երկար ժամանակամիջոց մըն էր, Էտմոն խուսափած էր Ֆարիայի հետ խօսելէ այդ գանձին նկատմամբ, որուն պատճառաւ յիմարութեան ամբաստանութիւնը կը ծանրանար խեղճ աբբային վրայ։ Էտմոն նախընտրած էր չդպչիլ այդ ցաւագինօրէն թրթռուն լարին։ Ֆարիա ալ լուռ մնացած էր այդ մասին։ Էտմոն ծերունիին լռութիւնը վերագրած էր յիմարութիւնը անցած ըլլալուն, բայց հիմա Ֆարիայի բերնէն ելած այդ մէկ քանի խօսքերը կարծես ի վեր կը հանէին թէ անոր մտային խանգարումը կրկնուած էր ծանրապէս։

(Շարունակելի)

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ՖԵՐՏԻՆԱՆՏ ԶԱՐԻՆ Կ. ՊՈԼԻՍ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐԸ

ՍՈՒԼԹԱՆԸ ՊԻՏԻ ԴԻՄԱՒՈՐԷ

Ինչպէս ծանուցած էինք մեր երէկուան «Վերջին Ժամ»ին մէջ, Պուլկարիոյ Ֆէրտինանտ Թագաւորը և Թագուհին յառաջիկայ երկուշաբթի օր մասնաւոր կառախումբով մայրաքաղաքս պիտի հասնին։ Պուլկարական դեսպան Պ. Սարաֆօֆ, առաջին Թարգմանին հետ, Բ. Դուռ երթալով երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ արտաքին գործոց Նախարարին հետ և պուլկար արքայական ամոլին ուղեւորութեան յայտագիրը յանձնեց։ Այդ տեսակցութեան մէջ որոշուեցաւ խորհրդակցութիւն մը կատարել, որ երէկ տեղի ունեցաւ Րիֆաթ փաշայի, Պ. Սարաֆօֆի և արարողապետին միջեւ, Կ. Պոլիս կատարուելիք ընդունելութեան մասին կարգադրութիւններ ընելու համար։

⁂ Արքայական ամոլը յառաջիկայ կիրակի, երեկուան ժամը 8ին (Ը. Ե.) ճամբայ պիտի ելլէ Սօֆիայէն և երկուշաբթի կէս օրին պիտի հասնի Սիրքէճիի կայարանը։ Սալը-Պէօջիւի մօտ մասնաւոր պրամ մը պիտի չինուի։ Թագաւորն ու Թագուհին Սիրքէճիի առջեւ շինուած նաւամատոյցէն պիտի նաւին կայս. զբօսանաւը, Տօլմա Պաղչէի պալատը երթալու համար ուղղակի։ Հոնկէ Ըլըտըզի Մէրասիմ Պէօշկը պիտի երթան, որ իրենց բնակութեան յատկացուած է։

⁂ Կառախումբը կանուխ հասնելուն համար Մուսթաֆա-Փաշա և Էտիրնէ, մասնաւոր ընդունելութիւն մը չպիտի կատարուի։ Կուսակալը, զինուորական հրամանատարը և բարձրաստիճան պաշտօնատարներ կայարանին մէջ ողջունելու պիտի երթան Թագաւորն ու Թագուհին։

⁂ Պուլկար արքայական ամոլին պիտի ընկերանան Նախարարապետ Պ. Մալինօֆ, արտաքին գործոց նախարար Պ. Բարրիքօֆ, առեւտրական նախարար Պ. Լիաբչէֆ, Մօքէֆ ու Մարքօֆ զօրավարները, Թագաւորին անձնական քարտուղարը և ուրիշ հետեւորդներ։ Թագուհիին հետ պիտի գտնուին երկու պատուակալ տիկիններ։

⁂ Սուլթանը Սիրքէճիի կայարանը պիտի երթայ, իր արքունական հիւրերը ընդունելու համար։ Լա Թիւրքի կ'ըսէ թէ սահմանադրական րէժիմը բոլորովին փոխած է օսմանեան արքունիքին ընդունելութեանց կարգը։ Համիտ տեղէն չպիտի երերար՝ իր հիւրերը ընդունելու համար։ Մինչ այսօր սոյն վեհապետը եւրոպական արքունիքներու արարողական սովորութեանց կը հետեւի։

⁂ Հինգ հոգիէ բաղկացած մասնաւոր պատուիրակութիւն մը սահմանագլուխ պիտի երթայ՝ արքայական հիւրերը ընդունելու համար։ Պատուիրակութեան պետը պիտի ըլլայ հանրօգուտ շինութեանց նախարար Հալաճեան էֆ.։

⁂ Սօֆիայի քաղաքական լաւատեղեակ շրջանակներուն մէջ կը յայտարարուի թէ Սուլթանը յառաջիկայ գարնան փոխադարձ այցելութիւն պիտի տայ Ֆէրտինանտ Թագաւորին։

⁂ Էխօ տը Բառի Ֆէրտինանտ Թագաւորին Պոլիս այցելութեան առթիւ կ'ըսէ թէ Թուրքեւպուլկար յարաբերութեանց ճգնաժամը դադրած է, և մեծ յոյս կայ որ համաձայնութիւն գոյանայ երկու երկիրներուն միջեւ։

ՍԵՐՊԻՈՅ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Սերպիական դեսպան Պ. Նէնատօվիչ յառաջիկայ շաբթու Օտեսա կը մեկնի առաջին Թարգմանին հետ, Բեդար Թագաւորը դիմաւորելու համար։ Բ. Դրան շրջանակներու մէջ կ'ըսուի թէ արտաքին գործոց նախարար Րիֆաթ փաշա և Պելկրատի օսմ. դեսպանը մարտնաւով Օտեսա պիտի երթան, Սերպիոյ Թագաւորը դիմաւորելու համար։

⁂ Սերպ կէս-պաշտօնական օրկան Սամուբրավա այս օրերս հրատարակած իր մէկ խմբագրականին մէջ, որ մեծ ուշադրութիւն գրաւեց Պելկրատի քաղաքական շրջանակներու մէջ, կը խօսի Բեդար Թագաւորին Պոլիս այցելութեան վրայ, և կ'ըսէ թէ այդ ճամբորդութիւնը արդիւնք է Սերպիոյ և Պուլկարիոյ հանդէպ Թուրքիոյ վստահութեան և անկեղծ բարեկամութեան։ Թուրքիա իր բարեկամական տրամադրութեան մէկ ապացոյցը ընծայեց Սերպիոյ առեւտրական տագնապին ժամանակ, որ մեղմացաւ սերպ արտադրութեանց արտածման համար Թուրքիոյ ընծայած դիւրութիւններուն շնորհիւ և պալքանեան տագնապին առեն Սերպիոյ ռազմանիւթերուն Սելանիկէն անցքին թոյլատրութիւն տրուելով։ Թուրքեւսերպ յարաբերութիւնները զարգացան բարեկամական ոգիով և Պ. Միլօվանովիչի այցելութիւնը Պոլիս՝ ամրապնդեց այս յարաբերութիւնները։ Թագաւորին ճամբորդութիւնը հանդիսաւոր նուիրագործութիւն մը պիտի ըլլայ Թուրքեւսերպ մերձեցման և Սելանիկ պիտի ըլլայ Թուրքեւսերպ առեւտրական յարաբերութիւններուն կեդրոնը։ Տնտեսական գետնին վրայ հաստատուած այս յարաբերութիւնները պէտք է ապահովին դիւրացնել ապագայ մը զարգացումի երկու երկիրներու համար։ Նոյնպէս կէս-պաշտօնական սերպ օրկան Ս.Ա.Է կ'ըսէ թէ Պալքանեան երկիրներուն համաձայնութիւնը առաջքը պիտի առնէ աէրութեանց կողմէ միջամտութեան արգելք պիտի հանդիսանայ անոնց երկրէկեալական դիտաւորութիւններուն։ Պալքանեան դաշնակցութեան սկզբունքը անխնդիր կարեւորութիւն կը ստանայ։

Պ. ՌՈՒԶՎԷԼԹ ՊՈԼԻՍ ԿՈՒԳԱՅ

Գանիրէէն կը հեռագրեն թէ Մ. Նահանգաց նախորդ նախագահ Պ. Ռուզվէլթ մտադրութիւն ունի այցելել Կ. Պոլիս գալու. յետոյ Բէլճիա եւ Վիէննա պիտի երթայ։ Պ. Ռուզվէլթ հիմա Ափրիկէի մէջ որսորդութիւն կ'ընէ։

⁂ Սուլթանը Սուրիոյ կուսակալին հրաման ղրկած է բացառիկ պատիւներով ընդունելու Մ. Նահանգաց նախորդ նախագահը եւ հարկ եղած ժխծարանքները ընելու։ Օսմ. կառավարութեան զեկուցուած է թէ Պ. Ռուզվէլթ, որ իր կնոջ ու զաւկին հետ կը ճամբորդէ, Կ. Պոլիս այցելել կը փափաքի։ Քանի մը օր Սուլթանին հիւրը պիտի ըլլայ։

ԼԻՆՃԻ ԽՆԴԻՐԸ

Ցայտնի է թէ անգլ. կառավարութիւնը սկզբունքով հրաժարած է Տիգրիսի եւ Եփրատի վրայ նաւագնացութիւն կատարելէ։ Արդ, դրամատէրներու երկու խմբակներ, մէկը ֆրանսական եւ միւսը անգլիական, դիմումներ կ'ընեն միջազգային ընկերութիւն մը կազմելու համար երկու գետերու վրայ նաւարկութիւն հաստատելու նպատակաւ։ Երկու խմբակները 12 միլիոն ֆրանք պիտի տրամադրեն կազմուելիք ընկերութեան։

ԿԱՅՍ. ՆՈՒԷՐ

Սուլթանը մէյ մէկ արծաթէ ժամացոյց ու շղթայ նուիրեց հանրօգուտ շինութեանց տնօրէն Ֆրանկիս էֆ.ի, Բ. դրան վարչական յանձնաժողովին Բ. Նախագահ և Պէյթիւլ-Մալի՝ տնօրէն Թէվֆիգ պէյի ու Մալիէի արկղակալներէն Ճէմալ պէյի, Խորհրդարանի շէնքին նորոգութեան առթիւ փութաջանութիւն ցոյց տուած ըլլալնուն համար։

ՍԵԹԻՒԼ ԻՍԼԱՄԻՆ ՌՈՎՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Սուլթանին հրամանով, Երուսաղէմի էշխանութիւնները մեծ ընդունելութիւն պիտի ընեն Գերմանիոյ կայսեր զաւակ Այթէլ իշխանին, որ մօտերս Երուսաղէմ պիտի հասնի՝ զատկական տօներուն ներկայ գտնուելու համար։ Օսմ. հողին վրայ գտնուած միջոցին Սուլթանին հիւրը պիտի նկատուի Այթէլ իշխան։ Զանազան լեզուներ խօսող ոստիկանական քոմիսէրներ ու ոստիկաններ պիտի ղրկուին Եաֆա, իշխանին հոն գտնուած միջոցին բարեկարգութիւնը պահպանելու համար։

ՀԱԼԱՃԵԱՆ ԷՖ.Ի ԴԷՄ ՀԱՐՑԱՊՆԴՈՒՄ

Տէրսիմի երեսփոխան Լութֆի Ֆիքրի պէյ Երեսփ. Ժողովի նիստերէն մէկուն մէջ քննադատած էր հանրօգուտ շինութեանց նախարար Հալաճեան էֆ.ի պաշտօնավարութիւնը։ Այն առեն Լութֆի Ֆիքրի պէյ հրաւիրուած էր հարցապնդում առաջարկ մը ներկայացնելու Ժողովին։ Տէրսիմի երեսփոխանը Ժէօն-Թիւրքի խմբագրին հետ ունեցած տեսակցութեան առթիւ իր հարցապնդման բնագիրը յանձնած է, որ յիշեալ թերթին երէկուան թիւին մէջ հրատարակուած է։ Աւասիկ այդ հարցապնդումը. «Ժողովին նախապէս տուած որոշման համաձայն, կ'առաջարկեմ հանրօգուտ շինութեանց նախարար Հալաճեան էֆ.ն հարցապնդել սա խնդիրներու մասին. 1. Ինչո՞ւ Ն. Վսեմութիւնը գործադրած չէ այն մեծ ծրագիրը, որուն շուրջը այնքան աղմուկ յարուցուեցաւ։ 2. Ինչո՞ւ Տէրէ-Աղաճի և Սամսոնի նաւահանգիստներուն ծրագիրը մէկդի դրուած է։ 3. Ինչ պատճառաւ յապաղած են Ատանայի, Մարիցայի և Վարտարի դաշտավայրերուն ոռոգման և մաքրումի մասին ծրագրուած աշխատութիւնները։ 4. Ինչո՞ւ Հալաճեան էֆ.ի նախարարութեան օրով բան մը չէ եղած զանազան ձեռնարկներու, օրինակի համար ելեկտրական թրամուէյներու, լիճերու վրայ նաւարկութեան ևն.ի մասին։ 5. Ինչո՞ւ հանրօգուտ շինութեանց նախարարութիւնը լրջօրէն նկատի չէ առած նահանգներու բնակչութեանց կողմէ տրուած և Երեսփ. Ժողովին կողմէ Նախարարութեան յանձնուած խնդրագիրները երկաթուղիներու շինութեան մասին։ 6. Ինչ է Մախսուսէի խնդիրը և ինչո՞ւ կ'երկարաձգուի։ 7. Է Կյիւի ածխահանքերուն խնդիրը ի՞նչ է, որու մասին այնքան գրոյցներ կը շրջին. ինչո՞ւ Նախագահութիւնը միջամտած է այդ գործին»։ Լութֆի Ֆիքրի պէյ Ժէօն-Թիւրքի խմբագրին յայտարարած է այդ առթիւ. «Ասդին անդին կը լսեմ որ հանրօգուտ շինութեանց նախարար Հալաճեան էֆ. իր բարեկամները կը հրաւիրէ հարցապնդման օրը ներկայ գտնուիլ, իր յաղթանակին հանդիսատես ըլլալու համար, կամ իր բացատրութեամբ, «իմ ջախջախումիս»։ Ես ալ իմ բարեկամներս կը հրաւիրեմ, խոստանալով որ հաճելի ու զուարճալի օր մը պիտի անցընենք»։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍ

Կ. Պոլսոյ եգիպտական գործակատար Մահմուտ Սաատ պէյ, առջի օր, եպարքոսին այցելելով, ծանուցագիր մը տուաւ ի մասին Սինայի սահմանագլխի խնդրին։ Վիճելի երկու կէտերն են Թապէ և Աքապէ։

ՕՍՄ. ՆԱՒԱՏՈՐՄԻՆ ՀԱՄԱՐ

Սուլթանին զաւակներէն Զիաէտտին, Նէճմէտտին և Իօմէր Հիլմի էֆ.ները ու առաջին և երկրորդ զաւակները 2000 ական ղրուշ նուիրեցին ի նպաստ օսմ. նաւատորմին։ Կայս. կանանոցի պաշտօնէութիւնը 138,388 ղրշ. հանգանակած է նոյն նպատակով։

ՊՈՒԼԿԱՐ ՀԻՒՊԱՏՈՍՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս յայտնի է, Պուլկարիոյ անկախութիւնը հռչակուելէն յետոյ, պուլկար գործակալութիւնը ընդհ. հիւպատոսութեան վերածուած էր։ Այդ պաշտօնին կոչուած է Պ. Համամճիէֆ.։

Պ. ՌՈՒՎԻԷԻ ԿԱՐԾԻՔԸ

Ֆրանսացի ծանօթ ելմտագէտ եւ քաղաքագէտ Պ. Ռուվիէ օսմ. դիւանագէտի մը հետ ունեցած տեսակցութեան մէջ յայտարարած է թէ եպարքոս Հագգը փաշայի իմաստուն եւ զգուշաւոր քաղաքականութիւնը ելմտական աշխարհին մեծ վստահութիւն կը ներշնչէ Թուրքիոյ ապագային նկատմամբ, որ գերծ պիտի մնայ ամէն յարձակումէ եւ կնճռոտութենէ, հակառակ կարգ մը դիւանագէտներու ջանքերուն. այս վերջինները կ'ուզեն ճարպիկ խաղալ Թուրքիոյ անակնկալներուն վրայ։ Պ. Ռուվիէ յաւելած է. «Ապահով ենք թէ զօրաւոր եւ իմաստուն Թուրքիա մը կարեւոր ազդակ մը պիտի ըլլայ եւրոպական տէրութեանց խմբաւորումին մէջ, գալով իր ելմտական վարկին, պիտի բարձրանայ ան, եթէ երբեք եւրոպացի դրամատէրերը համոզուին թէ իմաստուն խնայողութիւն մը ի գործ կը դրուի օսմ. ելեւմուտքին մէջ եւ թէ Թուրքիա անկեղծօրէն կը հետեւի բարենորոգման շաւղին, եւ թէ այդ երկիրը բաց է ամէն կարգի առեւտրական, ճարտարագործական և ելմտական ձեռնարկներու առջեւ»։ Գալով քարիթիւլասիոններու, Պ. Ռուվիէ յայտարարած է թէ Թուրքիա պէտք է ծարօտի պէս ընէ, այսինքն քաղաքակրթութեան այն աստիճանին հասնի, ուր կարենայ բարձրաձայն պահանջել անոր ջնջումը. այն ատեն Եւրոպա պիտի հաւանի»։

ՑՈՒՆԱՑ ՊԱՏՐ. ՏԱԴՆԱՊԸ

Սինոդը, առջի օր, Պատրիարքարանին մէջ գումարուելով, խորհրդակցութիւններ կատարեց և արդիւնքը հաղորդեց Պատրիարքին։ Գաղտնի կը պահուին խորհրդակցութիւնները։ Սակայն կը կարծուի որ Սինոդը վերջին անգամ հրաւիրած է Պատրիարքը՝ Սինոդը գումարելու, հակառակ պարագային՝ պատասխանատու պիտի նկատէ զայն։

ԵՆԷՄԷՆԻ ՄԷՋ

Եէմէնի բնակիչները զինուորական ծառայութեան վարժեցնելու համար, ռոտիֆական-զինուորներու երկու վաշտեր պիտի կազմուին։ Այդ վաշտերը, 1200 հոգիէ բաղկացած, չորս ջոկատներու պիտի բաժնուին։ Հարկ եղած հրամանները տրուած են Եէմէնի կուսակալին՝ այդ վաշտերը կազմելու համար։

ԾԵՐԱԿՈՅՏԸ

Ծերակոյտը իր առջի օրուան նիստին մէջ ընդունեց այն օրինագիծը, որ կարօտ աչակերտները դերծ կը կացուցանէ թոշակ վճարելէ, երբ ցերեկօթիկ լիսէներ յաճախեն անոնք։ Նախկին ծովային նախարար Հասան Րամիզ փաշա դիտողութիւններու մասին յանձնաժողովը կ'եզրակացնէր թէ պէտք է բարձրագոյն ստեանի առջեւ դատել զայն։ Նախագահը դիտել տուաւ որ փափաքելի էր տեղեկութիւն առնել թէ ուրիշ պետութիւններ ի՞նչ կ'ընեն այդ մասին։ Ուստի տեղեկագիրը յանձնաժողովին դարձուեցաւ՝ այդ ուղղութեամբ ամբողջացնելու համար։ Ծերակոյտը քուէարկեց նաև Մարգարէին ծննդեան օրը տօն պահելու առաջարկը։

ՆՈՐ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ

Սելանիկէն, առջի օր, մայրաքաղաքս ժամանեցին 925 իսլամ և ոչ-իսլամ նոր զինուորներ։ Պատերազմական նախարարութեան կողմէ ղրկուած նուագախումբի մը առաջնորդութեամբ, զինուորական հիւրանոցը առաջնորդուեցան նորագիր զինուորները։ Երկու ժամ հոն մնալէ յետոյ, զանազան զօրանոցներու մէջ տեղաւորուեցան։

⁂ Պոլսոյ նոր զինուորներէն 74 հոգի, նախընթաց օր, պատերազմական պաշտօնատունը գացին նուագախումբով։ Գիշերը հոն անցընելէ յետոյ, կառախումբով Բ. զօրաբանակը ղրկուեցան։

⁂ Պոլսոյ Իտարէի Ժողովը, նախընթաց օր, նիստ գումարելով, զինուորագրութեան առթիւ տարիքներու ճշդումի խնդրով զբաղեցաւ։

ՀՐԱՑԱՆԱԶԳՈՒԹԵԱՆ ԴՊՐՈՑ

Մալթէբէի հրացանաձգութեան գործնական վարժարանին եօթը սպաները մըրցանակի արժանացած են, լաւագոյն նիշեր առաջած ըլլալով անցեալ շաբթուան փորձերուն մէջ։ Առաջին մրցանակն է զինուորական դիտակ մը, երկրորդը՝ բէօվըլվէր մը, երրորդը՝ ոսկի գրիչ մը, իսկ միացեալներն ալ՝ զանազան առարկաներ։

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Շէյխ-իւլ-Իսլամը, ներքին գործոց, արտաքին գործոց և ծովային նախարարները, Անգլիոյ ու Աւստրիոյ-Հունգարիոյ դեսպանները, Անատոլուի երկաթուղիներու տնօրէնը, առջի օր, տեսակցեցան եպարքոսին հետ։

⁂ Անգլիոյ, Աւստրիոյ-Հունգարիոյ, Պուլկարիոյ դեսպանները և ամերիկեան դեսպանատան խորհրդականը, նոյն օրը, տեսակցեցան արտաքին գործոց նախարարին հետ։ Անգլիոյ դեսպանը այցելութիւն տուաւ արարողապետին։

ԶՕՐԱՆՈՑՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Սիւլէյմանիէի քլիւպը որոշած է զօրանոցներուն մէջ դնել զինուորութեան վսեմութիւնը և նուիրականութիւնը բացատրող վկայագրութիւններ, թեւով տասը հազար։ Այդ որոշումը մեծ գոհունակութեամբ ընդունուած է պատերազմական նախարարութեան կողմէ։

ԿԱԼՈՒԱԾԱՏՈՒՐՔԸ

1325 տարուան կալուածատուրքէն, %ին 75 համեմատութեամբ, 245,000 ոսկի գանձուած է. 40,000 ոսկի ալ՝ նախորդ տարուան պարտքերէն, ընդամէնը 285,000 ոսկի։

⁂ Պոլսոյ կուսակալութիւնը խնդրեց արտաքին գործոց նախարարութենէն՝ պէտք եղած դիմումները ընել հիւպատոսարաններուն մօտ, որպէսզի այս վերջինները ի հարկին աջակցութիւն ընծայեն կալուածատուրքի գանձման պաշտօնեաներուն։

ԴԱԴԱՐԵՑՈՒՑՈՒԱԾ ԹԵՐԹԵՐԸ

Պատերազմական Ատեանը օրինաւոր չնկատելով «Նոր» բառին յաւելումով վերսկսումը այն թերթերուն, որոնց հրատարակութիւնը դադրեցուցուած է անպայման ժամանակաւ, որոշած է այսուհետեւ լրագրապետներուն արտօնութիւն չտալ մէկ քանի թերթ հրատարակելու։

ԱԼՊԱՆԻՈՅ ՅԱՌԸՐԸ

Բարձրագոյն վարժարաններու ալպանիացի ուսանողները, հինգ ուսանողներէ բաղկացած պատուիրակութեան մը միջոցաւ, եպարքոսին տեղեկագիր մը տուին ալպաներէն տառերու մասին։ Այդ տեղեկագրին մէջ ուսանողները ջատագովել կը կանգնին ալպաներէն արդի գրերու պահպանման։ Ուսանողները կը յայտարարեն թէ ալպաներէնի այժմեան տառերը քաղաքական և ընկերական անպատեհութիւններ չունենալէն զատ, ընդհակառակը միակ միջոցը կը հանդիսանան յառաջդիմութեան ու զարգացման։ Ալպանիացի ուսանողները կը խնդրեն որ արաբերէն այբուբենով ուսուցումը արգիլուի երեք նահանգներու մէջ։ Նոյնպէս ուսանողները աւելի յարմար կը դատեն հմուտ մարդոց յանձնել խնդրին լուծումը։ Եպարքոսը խոստացած է մօտերս պատասխանել ալպանիացի ուսանողներուն։

Մ. ԵՒ Ց. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Պետական Խորհուրդը վաւերացուց Մ. և Ց. կուսակցութեան ծրագիրը, իբր հանրօգուտ ծրագիր մը։ Կուսակցութեան քարտուղար Նազըմ պէյ ստորագրեց զայն։ Ներքին գործոց նախարարութեան կողմէ այդ ծրագրէն մէյ մէկ օրինակ ղրկուեցաւ բոլոր նահանգները։ Մէյ մէկ օրինակ ալ պետական պաշտօնատուները ղրկուեցաւ։

ԿԱՅՍ. ՇՆՈՐՀ

Ասկէ առաջ, մաքսատան բեռնակիրները չէին ուզած վարձք առնել Սուլթանին կառքը շոգենաւէն դուրս հանելնուն համար։ Անցեալ օր, դարձեալ վարձք չէին ընդունած Սուլթանին մէկ կառքին փոխադրութեան առթիւ։ Կայսրը այդ պարագան իմանալով, չատ գոհ մնաց ու տասը ոսկի նուիրեց այդ բեռնակիրներուն։

ՆՈՐԱԿՈՉՆԵՐԸ

Երէկ գիշեր ալ բազմաթիւ նորակոչ զինուորներ ղրկուեցան Էտիրնէ եւ Սելանիկ։

ՌՈՒՍՃՈՒՔԻ ԴԷՊՔԸ

Ռուսճուգի մէջ տեղի ունեցած ընդհարման առեն զոհ գացած 20 անձերու յուղարկաւորութիւնը կատարուած է։ Ամբողջ քաղաքը սուգի մէջ էր։ Բոլոր վաճառատուները գոց էին ու հաղորդակցութիւնները դադրած։ Անհագին բազմութիւն մը ներկայ կը գտնուէր, բայց ո և է միջադէպ չէ պատահած։ Ամէն միջոց ձեռք առնուած է քաղաքին բարեկարգութիւնը չխանգարելու համար։ Լրագիրներու հրատարակած յուղիչ մանրամասնութիւններն ալ գրգռած են մտքերը։ Հակազինուորական շարժում մը առաջ կը բերեն ընկերվարականները և ուսանողները, որոնք Ռուսճուգի պահակազօրքին կը վերագրեն դէպքին պատասխանատուութիւնը։ Բողոքի միթինկներ պիտի գումարուին զանազան քաղաքներու մէջ։ Ընդդիմադիր մամուլը բուռն կերպով կը յարձակի կառավարութեան վրայ և պատասխանատու կը նկատէ զայն։

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԻ ՄԸ ԴԷՄ

ԿԱԼՈՒԱԾԱԿԱՆ ՏՈՒՐՔԸ

Ի՞ՆՉ Է ՆՈՐ ՕՐԷՆՔԸ

ՃԱՒԻՏ ՊԷՅԻ ՃԱՌԸ

Օսմ. Խորհրդարանը իր 36րդ նիստը գումարեց երէկ ժամը 5½ին նախագահութեամբ Ահմէտ Րիզա պէյի։ Ներկայ էր Ելեւմտական Նախարար Ճավիտ պէյ։ Կարդացուելով վաւերացուեցաւ նախորդ նիստի ատենագրութիւնը։ Ցետոյ կարդացուեցան Յանձնաժողովներու տեղեկագիրները։ Ասոնցմէ առաջինը կրօնային պաշտօնեաներու հանգստեան թոշակի յատուկ օրինագծին առթիւ էր. իսկ երկրորդը որ Զին. Յանձնաժողովին կողմէ ղրկուած էր, պահեստի բանակին մէջ զէնքի տակ կանչուած և ժամանակաւ եղողներու ամսականին մասին էր. երկու օրինագծերն ալ շաբաթ օրուան օրակարգը անցուեցան։

Կարդացուեցաւ յետոյ Եպարքոսութենէն ղրկուած թէզքէրէ մը որով Ժողովին կը ղրկէր Միւնթէֆիքի երեսփոխան Րէֆէթ էֆ.ի ընտրութեան մասին Ներքին գործոց նախարարութեան հասած բողոքագիրները, որոնցմով կ'ըսուէր թէ՝ զեղծում կայ ընտրութեանց մէջ։

Սըրտը պէյ առաջարկեց նկատի չառնել այդ բողոքագիրները, քանի որ Ժողովը արդէն նախապէս եկած տեղեկագիրները քննած ու հաստատած էր ընտրութիւնը։

Մ. Արիֆ.— Երեսփոխան մը այս Ժողովէն է որ կը հաստատուի, բայց երբ այդ երեսփոխանի մասին նոր խնդիր մը երեւան կ'ելլէ, դարձեալ այս Ժողովն է որ կը քննէ և կը բեկանէ։ Բայց ինչ որ ամէնէն նկատելի պարագայ մըն է, սա է թէ գործադիր իշխանութիւնը այժմ մեզի նեղ դիրքի մը մէջ կը դնէ, նոր բողոքագիրներ ղրկելով հոս՝ արդէն հաստատուած երեսփոխանի մը մասին։ Նախապէս ինչ կատարուած է այս տեսակ քննութիւնները, յետոյ ղրկելու է մեզի, որպէսզի այս տեսակ անել վիճակի մը մէջ չի մնանք։ Գալով բո՛ւն խնդրին, կը հարցնեմ այս ժողովին թէ՝ արդեօք երբ մեր ընկերներէն մէկուն դէմ զեղծումի խնդիր մը ըլլայ, պիտի ծածկե՞նք։ Եթէ մենք կը յարգենք սահմանադրական կանոնները պէտք է խիստ ու անաչառ ըլլանք մեր քննութիւններուն մէջ, եթէ նոյն իսկ մեր ամէնէն սիրելի մէկ ընկերոջը դէմ ըլլայ. նոյն իսկ խնդրոյ առարկայ երեսփոխանին արժանապատուութիւնը այս կը պահանջէ։

Ֆէրիտ.— Երեսփոխան մը ընտրուելէն և այս Ժողովէն հաստատուելէ ետք, պատիւ մը չէ մեզի համար որ զայն ամբաստանութեան տակ առնենք կրկին և նոյնիսկ բեկանենք ընտրութիւնը։ Բայց ասկէ զատ, ես աւելի պատասխանատու կը նկատեմ գործադիր իշխանութիւնը որ ընտրական տեղեկագիրներ առանց մանրազնին քննութեան, չ'ու ու չ'ու հոս ղրկեց և այս Ժողովն ալ հաւանեց վաւերացուց։

Թէեւ ամբաստանեալ Հօճան՝ Րէֆէթ էֆ. ոտքի ելաւ ինքզինքը պաշտպանելու համար, բայց Նախագահը իր տեղը նստեցուց զայն, ըսելով թէ՝ ժողովականները շա՛տ աւելի լաւ կը պաշտպանեն զինքը։

Ապտիւլ Համիտ էֆ.— Ինչպէս կ'երեւի երկու տեսակ տեղեկագիր կայ այս ընտրութեան մասին. ըսել է այս երկուքէն մէկը, առաջինը կամ հիմակուանը սուտ է, այսինքն սուտ կը խօսի այն կուսակալութիւնը որ ներկայ բողոքագիրը կը ղրկէ։ Եթէ ընտրութեան մէջ զեղծում կար, ինչո՞ւ նախապէս չի տեղեկագրուեցաւ։ Արդ ի՞նչ վստահութիւն կրնանք ունենալ այս տեսակ քննութիւն կատարող կառավարութենէ մը (աղմուկներ). Ներքին գործոց նախարարը պէտք է պատասխանատու բանէ այս տեսակ սուտխօս կուսակալները։

Սէյիտ պէյ առաջարկեց որ ղրկուած բողոքագիրները քննէ յանձնաժողովին ղրկուին։

Մ. Արիֆ. — Ըսի՛ և դարձեալ կը կրկնեմ թէ՝ Սահմանադրութեան օրէնքներու համաձայն պէտք է քննուի այս խնդիրը։ Կ'ըսուի թէ՝ այդ երեսփոխանին ընտրութեան տեղեկագրին մէջ զեղծումներ կան. լաւ, ահա՛ բուն խնդիրը այդ է. եթէ ես կեղծ տեղեկագրով մը այս Ժողովին ներկայանամ ու հաստատել տամ ընտրութիւնս և վերջէն իմ մասիս բողոքներ հասնին, նկատի չպիտի՞ առնէ այս Ժողովը՝ ըսելով որ ես արդէն հաստատուած եմ։ Այս խնդիրը, վիճաբանուելու համար, պէտք է օրակարգ անցուի։

Թէեւ Նախագահը փափաք յայտնեց որ անցնի երկուշաբթի օրակարգը, բայց երեսփոխաններէն շատեր, յոյներ ու արաբներ, մտածելով որ վաղը միւս օր կրնայ ըլլալ որ իրենց մասին ալ այս տեսակ բողոքագիրներ հասնին և իրենք ալ Րէֆէթ էֆ.ի տառապին գան, ձայն բարձրացուցին ամէն կողմէ և Մ. Արիֆ պէյի առաջարկը խեղդուեցաւ աղմուկին մէջ և Ժողովը միաձայնութեամբ մերժեց նկատի առնել այդ բողոքագիրը։

Ժողովը յետոյ անցաւ կալուածատուրքի Օրէնքին վիճաբանութեան, ի ներկայութեան Ելեւմտական Նախարարին։

Ճավիտ պէյ (Նախարար) բեմ ելաւ և մէկ ժամէ աւելի տեւող հմտալից ու մասնագիտական ճառով մը պարզեց Թուրքիոյ մէջ սկիզբի օրէն այսօրուան տուրքերու ի՛նչ ձեւափոխութիւններէ անցած ըլլալը։ Կալուածատուրքի այս Օրէնքը, (մուսաքքաֆաթ) ըսաւ Նախարարը, մէկն է այն օրէնքներէն, զորս գործադիր իշխանութիւնը հետզհետէ պատրաստելով պիտի ներկայացնէ Ժողովիդ՝ կանոնաւորելու համար տուրքերու դրութիւնը։ Տուրքը կարելի չէ անմիջապէս և կամ բոլորովին ջնջել ո և է երկրի մէջ. Ֆրանսայի մէջ իսկ դեռ տուրքերու գոյութիւն ունին, հակառակ անոր որ երկար ատենէ ի վեր ազատական երկիր մըն է և ո՛ւր տուրքերը պէտք է շա՛տ աւելի նուազ ըլլան։ Արդ, ինչպէս կարելի է որ այդ բանը մենք ընենք հոս, մենք որ շատ աւելի կապուած ենք տուրքերէն գոյանալիք հասոյթին, ինչպէս կալուածատուրք, աղնամ, աշար, քէմիքքիւ ևայլն։ Նախ պէտք է հաստատուն օրէնքներ շինենք տուրքերու համար և յետոյ կամաց կամաց բարեփոխենք և կամ ջնջենք զանոնք։ Գալով հողային օրէնքին, աւելորդ չէ աւելցնել թէ հողային օրէնքը բարեփոխելը ո՛չ թէ մէկ երկու տարիէն, այլ նոյն իսկ տասը տարիէն ալ կարելի չէ. իսկ կալուածատուրքի օրէնքը բարեփոխեցինք այլ և այլ կէտեր նկատի առնելով. Նախ՝ ուզեցինք որոշել թէ՝ կալուածներու վրայէն առնուելիք տուրքը խառն հասոյթէն պէտք էր առնուէր թէ՝ զուտ հասոյթէն։ Այսինքն դրամագլուխէ՞ն թէ՝ անոր արտադրութենէն։ Պէտք է գիտնալ թէ՝ երկրի մը մէջ տուրքեր հաստատելու ամէնէն մեծ օժանդակը վիճակագրութիւնն է և մեր երկրին մէջ երբե՛ք գոյութիւն չունէր այդ բանը. առանց վիճակագրութեան շինուած օրէնքները, որոնք նախընթացներու վրայ կը շինուէին, պակասաւոր կ'ըլլան։ Մենք թէեւ մեր առջեւ ոչ և է վիճակագրութիւն չունէինք, բայց կալուածատուրքերէ առնուած հասոյթներու վրայ հիմնուելով, պատրաստեցինք ներկայ օրէնքը. մինչեւ հիմա մեր մէջ կալուածատուրքը հազարին 5 և 12 կը վճարուէր։ Հիմա խնդիր էր թէ՝ խառն եկամուտէն երբ տուրք առնէինք ո՛ր աստիճան պիտի ազդուէր մեր ժողովուրդը. այս կէտը բաւական երկար քննութեան առարկայ ըրինք. բայց մեր մինչեւ բերդ առնուած տուրքերուն վրայ հիմնուելով, համոզուած ենք որ հազարին 5 տուրք վճարողը մինչեւ ժողովուրդին միջնակարգ դասը եղած է, որով տուրքերու այս դասակարգութիւնը ընելու՝ թէ երկրին գանձային դրութիւնը բնաւ չպիտի խանգարուի։ Այսպէս ուրեմն իբրեւ կալուածատուրք միանուագ՝ հազարին 12 որոշեցինք։ Միայն թէ պէտք էր նկատողութեան առնել նաեւ մասնաւոր պարագաներ. ուստի մենք ալ ըստ այսմ որոշեցինք որ փայտաշէն տուներէն իրենց հասոյթին վրայէն առնուելիք 12 %էն ½ը զեղչուի, որով վեր ի վերոյ %ին 9 պիտի ըլլայ այդ տուրքը։ Նոյնպէս երկրին ընդհանուր բարգաւաճման և զարգացման ծառայող կալուածներն ալ պիտի օգտուին զանազան կերպերով։ Առհասարակ բոլոր քարուկիրները իրենց խառն եկամուտին վրայէն պիտի վճարեն հազարին 12 տուրք։ Այս օրէնքին ուժով միանգամ ընդմիշտ ջնջուած են մինչեւ այժմ գանձուած սպառազինութեանց (թէճհիզ) զաթը աւքէֆիէ) և կրթական բաժինի (հիսսէյէ մէարիֆ) տուրքերը։ Ասոնցմէ զատ երբ նահանգներու օրէնքը գայ պիտի տեսնանք անոր մէջ որ իրաւունք տրուած է նահանգային ընդհ. ժողովներուն սանթիմ աատիսիօնէլ անունով պզտիկ յաւելումներ ընել կալուածատուրքին վրայ, պէտք տեսնուած պարագային։ Այն կալուածները որոնք իբրեւ սեփական բնակարան կը ծառայեն և որոնց տարեկան եկամուտը մինչեւ 2000ի կը հասնի, առաջին 1000ին համար պիտի վճարեն 5, իսկ երկրորդ 1000ին համար 12։ Գալով կալուածներու գնահատման գործին, առթիւս մինչեւ հիմա գնահատիչ անունով կարգ մը պաշտօնեաներու կողմէ կը կատարուէր, որոնք երբեք իրենց պաշտօնին մարդը չէին և ուրիշ թէ՝ պետական գանձը կը վնասուէր և թէ՝ կալուածատէրերը և դուռ կը բանար զեղծումներու։ Այս նոր օրէնքին պատրաստուելովը այդ պաշտօնը ջնջուած է և անոնց գործը պիտի յանձնուի կալուածատէրերէ և կառավարութեան կողմէ նշանակուելիք մասնագէտ անձերէ բաղկացեալ յանձնաժողովի մը. եթէ ո և է կալուածատէր անիրաւուած տեսնէ ինքզինքը այդ յանձնաժողովին կողմէ որոշուած գնահատումէն, պիտի կարենայ բողոքել կազմուելիք ուրիշ յանձնաժողովի մը որ վերաքննիչի հանգամանք պիտի ունենայ։ (Ագդեցիկներն ու մեծահարուստներն ալ պիտի վճարե՞ն տուրք՝ հարցուեցաւ)։ Այո՛ ամէն մարդ, և ամէնէն աւելի անոնք պարտաւոր պիտի ըլլան կանոնաւորապէս վճարելու իրենց տուրքը. նոյն իսկ զաւաթներէն այս օրերուս ստացած հեռագիրներ-

րէս գոհութեամբ կ'իմանամ թէ՝ kcrաՖ. ՑեrեՑ, պեյkrեՑ արդէն սկսուած է կանոնաւորապէս տուրք գանձուիլ։ Այն տեղերը ուրկէ նաւով տուրք կ'առնենք այսօր, երբ վաղը այդ տեղերէն երկաթուղի անցնի, ու նոյն իսկ այսինչ փողոցէն երբ թրամուէյի մը գիծ անցնի, կալուածատուրքն ալ նոյն համեմատութեամբ պիտի բարձրանայ՝ նկատելով որ ատկէ արդէն կալուածատէրը մեծապէս կը նպաստաւորուի։ Մինչեւ տասը տարի մեծ յոյս ունինք որ մեր ելեւմուտքը լաւ մը պիտի բարւոքի եւ անկէ վերջն է որ պիտի սկըսինք տուրքերը աստիճանաբար իջեցնել։ Օրէնքին յօդուածներուն վիճաբանութեան երբ սկսինք, պիտի տեսնէք որ՝ կառավարութիւնը իր ուշադրութեանը առարկայ ըրած է երկրագործ դասակարգը. անոնք զերծ պիտի ըլլան այս տեսակ տուրքերէ. նոյնպէս անոնց գոմերէն, ցախի ամբարներէն են. տուրք չպիտի գանձուի. մենք հաւատացած ենք որ մեր երկրին ապագան ու մեր յառաջդիմութիւնը երկրագործութեան մէջ է, և որչափ որ կարելի է ուժ կուտանք եւ պիտի տանք անոր։ Երկրագործութիւնն է որ մեր գանձը պիտի ճոխացնէ, մեր պիւտճէն պիտի կանոնաւորէ։ Հիմա իրաւամբ պիտի հարցնէք թէ՝ այն ատեն ինչո՞ւ դեռ մինչեւ հիմա չպատրաստեցինք եւ ձեզի չբերինք աղնամի եւ աշարի տուրքերու օրէնքը, որ այնքան անարդար կերպով բաշխուած տուրք մըն է. բայց ինչպէս ըսի, անոր ալ ժամանակը կայ։ Այս օրէնքին մէջ բացառութիւն կը կազմեն կայսեր եւ կայս. գերդաստանին բնակավայրերը, աղօթատեղիները, դպրոցները են. որոնք տուրք չեն վճարեր։ Կառավարութիւնը և խորհրդարանական Յանձնաժողովը արդէն իրարու հետ համաձայն են օրէնքին ընդհ. ձեւին եւ յօդուածներէն մեծ մասին վրայ. միայն մէկ քանի կէտերու մէջ անհամաձայն ենք. այդ կէտերն ալ անշուշտ նկատի կ'առնէ Ժողովը։ Վերջացնելով խօսքս պիտի խնդրեմ որ Ժողովը լուրջ քննութիւնով մը վաւերացնէ այս օրէնքը եւ առ առաւելն մինչեւ մայիս 1 կարենայ վերադարձնել, որպէս զի գործի սկսինք (Ծափեր)։

Ճավիտ պէյի այս երկարաշունչ ճառէն վերջ դադար տրուեցաւ եւ նիստը բացուելէն վերջ, շարունակուեցաւ վիճաբանութիւնը՝ օրէնքին ընդհ. ձեւի մասին։ Թէեւ Թերիա եւ Իսմ. Հ. պէյերը ընդդիմախօսեցին՝ շեշտելով տուրքերու բաշխման պարագան, որ այնքան անարդարութիւններու դուռ կը բանայ աշխատաւոր դասակարգին համար, բայց, բայց նախագահը քուէի դնելով ընդհ. ձեւը, մեծամասնութեամբ ընդունուեցաւ, ուրկէ վերջ Ժողովը անցաւ Օրէնքին յօդուած առ յօդուած վիճաբանութեանը։

Առաջին, երկրորդ, երրորդ յօդուածները նոյնութեամբ անցան. չորրորդ յօդուածին առթէն «էհալի» կուսակցութեան լիտըր՝ Իսմ. Հագգը եւ նոյն կուսակցութեան անդամներէն Վասֆի էֆ. մանաւորապէս բողոքեցին կառավարութեան դէմ որ կայս. գերդաստանի կալուածներէն տուրք չգանձուելու համար մասնաւոր գլուխ մը աւելցուցած է Դ-րդ յօդուածին մէջ։ Սակայն նախագահ եւ Ելեւմտ. նախարարը, թոյլ չի տուին որ այս վիճաբանութիւնը երկարի, աւելցնելով որ Ազգը երբ անոնց բնակութեան համար պալատներ կը յատկացնէ, միեւնոյն Ազգը կրնայ նաեւ վճարել անոնց կալուածատուրքերը, իր յարգանքի հաւատարմութիւնը յայտնելու համար։ Յետոյ Իսմ. Հագգը պէյ դիտողութիւն ըրաւ նաեւ Դ-րդ յօդուածին Ցրդ գլուխի մասին։ Ժողովը համամիտ գտնուելով այդ դիտողութեան՝ որոշեց այդ մասը վերադարձնել Յանձնաժողովին, բարեփոխելու համար։

Անհատական Կալուածատուրքի Օրէնքին այդ չորս յօդուածները.

Յօդ. Ա.— Արդի դրութեամբ, Պետական գանձուն կողմէ գանձուած կալուածատուրքը, կրթական բաժինին (հըսսէի մէաrիֆ) եւ սպառազինութեանց տուրքին (թէճհիզաթ), վերաբերեալ արձանագրութեան եւ կալուածներու գնահատումի գործողութեան ձեւակերպութիւնները օրինական տրամադրութեանց համաձայն կատարուելէ յետոյ ամէն գաւառակի մէջ, ելմտական ներկայ տարիէն սկսեալ, կալուածներու արժէքին համեմատութեամբ, միայն մէկ տուրք պիտի դրուի։ Միայն թէ ամէն տարի այդ տուրքին սկզբնական գումարին վրայ եղած յաւելումը ելմտացոյցի օրէնքով պէտք է սահմանուի։ Այդ օրէնքին տրամադրութեանց տեսակէտով Կ. Պոլսոյ եւ շրջականներու իւրաքանչիւր թաղապետական շրջանակ մէկ գաւառակ պիտի նկատուի։

Յօդ. Բ.— Իբր մթերանոց եւ առուտուրի ու արհեստի յատկացուած գետիններու վրայ չէնք ալ չշինուի, ան դարձեալ կալուած պիտի համարուի։

Յօդ. Գ.— Կալուածներուն բակերը, պարտէզները եւ տարածութիւնները եթէ չէնքին կարեւորութեան համեմատ ըլլան, իբր յաւելուածական մաս նկատուելով, ամբողջութենէն տուրք պիտի գանձուի։ Եթէ երբեք բակերը եւ պարտէզները այդ համեմատութենէն աւելի ըլլան, երկրորդ յօդուածին մէջ նշանակուածին պէս, առուտուրի եւ արհեստի յատկացուած չըլլալու պարագային արդի օրէնքներու տրամադրութեանց պիտի ենթարկուին։ Կալուածատուրքի նոյն օրինական տրամադրութեանց ենթակայ պիտի ըլլան այն ընդարձակ գետինները, որոնք յատկացուած են ջաղացքի, գործարանի, աշխատանոցի, եւ արտադրութիւններու եւ պիտոյքներու զետեղման. այդ գետինները յարակից մասեր պիտի նկատուին։

Յօդ. Դ.— Կալուածատուրքէ զերծ կ'ըլլան կամ շարունակական եւ կամ առժամեայ կերպով։ Շարունակական կերպով կալուածատուրքէ զերծ եղողները հետեւեալներն են.— 1. Տէրութեան վերաբերեալ բոլոր կալուածները։ 2. Վեհ. Սուլթանին պատկանող եւ վարձու չտրուած կալուածներ։ 3. Ընդհ. հաշուեկշռին «Կայս. գերդաստանին յատուկ գլխուն մէջ անունին գրուած կայս. գերդաստանի անդամներուն անձնական բնակութեան յատկացուած կալուածներ, պայմանաւ որ վարձու տրուած չըլլան։ 4. Այն կալուածները, որոնք հասոյթ չեն բերեր եւ ամէնուն կողմէ կը գործածուին, թաղապետութեանց, գիւղախումբերու եւ գիւղերու պատկանելով։ 5. Պատկանեալ իշխանութեան կողմէ իբր թէքքէ, կրօնաւորի խուց առուցուած եւ կառավարութեան յայտնի եղող զանազան կրօնքներու վերաբերող աղօթատեղիներ, վանքեր եւ անոնց շրջափակին մէջ գտնուող յաւելուածները, վարձու չտրուելու պայմանաւ։ 6. Աղօթարաններու սպասաւորաց ըլլալնին բացորոշապէս հաստատուած անձերու եւ միւթեվելլիներու յատուկ բնակարանները, վարձու չտրուելու պայմանաւ։ 7. Մէարիֆի եւ կառավարութեան կողմէ արտօնուած բարեգործական հաստատութեանց պատկանող կալուածներ, վարձու չտրուելու պայմանաւ։ 8. Անձամբ երկրագործութիւն ընող եւ լոկ այդ երկրագործութեան արդիւնքովը ապրող հողագործներուն եւ ագարակապաններուն բնակարանները, որոնց տարեկան հասոյթը 250 դրուշ կամ անկէ պակաս է եւ իրենց սեփականութիւնն են։ (Այս բնակարաններէն անոնք որոնք 250 դրուշէն աւելի հասոյթ կը բերեն, այդ հասոյթին 250 դրշ.ին համար կալուածատուրք չպիտի առնուի, իսկ մնացած մասին համար պիտի առնուի). այն բնակարանները, որոնք մշակներու եւ ագարակապաններու սատցուածքն են, եւ որոնց մէջ կը բնակին ագարակներու, հողերու եւ կենդանիներու պահապանները կամ ագարակի բանուորները. այն վայրերը, ուր կը պահուին մշակներու եւ ագարակապաններու կենդանիները եւ ագարակի բերքերը, ինչպէս նաեւ անոնց երկրագործական գործիքներուն մթերանոցները։ Այս պարբերութեան մէջ յիշուած վայրերը, եթէ երբեք մշակներուն կամ ագարակատէրերուն բնակարանին մէջ կամ միեւնոյն առաստաղին տակ կը գտնուին՝ կէս բնակարան կը նկատուին։

Այս վերջին գլուխը, ինչպէս ըսինք, բարեփոխելու համար ղրկուեցաւ Յանձնաժողովին։ Ժամանակը արդէն անցած ըլլալով նախագահը նիստը փակեց։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

[illegible]

Թիֆլիզի Հորիզոնը իր վերջին թիւերէն մէկուն մէջ կը խօսի այն դերին վրայ զոր երբեմն Թրքահայ բեմական գործիչներ կատարեցին Կովկասի մէջ, եւ զոր այժմ կովկասահայ բեմական գործիչներ կատարելու վրայ են Պոլսոյ մէջ։ Կը խոստովանի թէ պոլսահայ տաղանդներ եղան որ զարկ տուին թատերական գործին Ռուսահայոց մէջ, բայց այդ տաղանդները հո՛ն, Կովկասի մէջ տեսան իրենց զարգացումը։ Եւ սակայն ապացուցանելու համար երկու օրինակ մէջ կը բերէ. Ադամեանն ու Սիրանոյշը, որոնք կովկասեան միջավայրին մէջ փթթեցան ու հասան այն բարձրութեան, որ հայ բեմին անմրցելի փառքը կը կազմէ։ Հորիզոն կ'աւելցնէ. «Այժմ թէ ո՛րքան մեծ դեր կարող է կատարել ռուսահայ եւ թիւրքահայ հատուածների մերձեցումը... Այժմ թէ մտաւոր-կուլտուրական ի՛նչ մեծ գործօն է փոխադարձ ազդեցութիւնը, լեզուի, աշխարհայեացքների, տրամադրութիւնների փոխանակութիւնը երկու հատուածների մէջ։ Կղզիացումը վայրենացում է. մինչդեռ ընդհանուր շահերը ստեղծում են ընդհանուր թանկագին սատցուածքներ, որոնք կենսունակ են, որոնք կարող են ստեղծագործական թափ հաղորդել մի փոքր ազգութեան մտաւոր կարողութիւններին։»

Հորիզոն ճշմարտութեան մը վրայ կը դնէ իր մատը։ Հայութեան երկու գլխաւոր հատուածները, Կովկաս եւ Թուրքիա, առանձինն առանձինն, զարգացման շատ աւելի բարձր մակարդակի մը վրայ պիտի գտնուէին այսօր, եթէ մամուլի, գրականութեան եւ գեղարուեստի յարատեւ շփմամբ անոնք զիրար լրացուցած, զիրար խթանած եւ խրախուսած ըլլային։ Դժբախտաբար, Ռուսահայուն եւ Թրքահայուն յարաբերութիւնները՝ մինչեւ աւելի երեսուն տարի առաջ գրեթէ ոչինչ, անկէ մինչեւ այսօր ալ հարեւանցի, ընդհատական, դիպուածական եղած են լոկ։ Մէկ քանի հոյակապ դէմքեր, ինչպէս Դր. Աբրահեան, Սրփիար Արփիարեան եւայլն՝ գերագոյն ճիգեր փորձած են հայութեան երկու մեծագոյն հատուածները իրարու մերձեցնելու, իրարու ճանաչցնելու, փոխադարձ սէրը յարաբերութիւններով իրարու կապելու, յաջողած են մասամբ միայն։ Ցարիներով, կարծես Թուրքիոյ սահմանագլխին վրայ շինուած պարիսպներ արգելք եղած են ազատ բնակիչ եղբայրներու մտերմութեանը եւ ծանօթացմանը։ Ռուսիոյ գրաքննութեան եւ թափանցիկ [illegible] հակառակ եղած է որպէս զի Թրքահայ մտածումը գիտնայ թէ սահմանէն անդին ալ հայութիւն մը կայ, որ կը բաղձայ նոյն զգացումով, նոյն ներշնչումով, նոյն գեղեցիկ ու վեհ տրամադրութիւններով։ Այս կղզիացումին վրայ աւելցաւ մեծապէս ազդած են այն միջավայրերը որոնց մէջ ապրած են հայութեան երկու մեծ բաժանումները.— Թրքական եւ ռուսական, որոնք իրենց քաղաքական եւ ընկերային ձգտումներովը ու օրէնքներովը [illegible] Ռուսահայուն եւ Թրքահայուն յարաբերութիւնները։ Յեղափոխութեան երկար ու ցաւագին շրջանը մերձեցումի եւ շփման նոր եւ հզօր առիթ մը եղաւ. Ռուսահայը հետաքրքրուեցաւ իր Թրքահայ եղբօր առասպելական [illegible], եւ անոր մեղմացումին համար իր կեանքը, իր [illegible], իր ազատութիւնը, իր դրամը եւ իր կեանքն իսկ սրտանց տուաւ։ Զօրաւոր ոգիներ, [illegible] տեցան մէկին գոյներու տակ ներկայացնել Թրքահայուն՝ իր ռուսահայ եղբօր այս անհամեմատ վերաբերումը։ Եւ յաջողեցան թերեւս ցանել, որով սերմանել այն յարաբերութեանց մէջ որ վերջնականապէս կը հաստատէին Թուրքիոյ եւ Ռուսիոյ հայութեանց միջեւ։ Կացութիւններն ու պայմանները զգալի փոփոխութեանց ենթարկուեցան սակայն. բռնապետութիւնը տապալեցաւ Թուրքիոյ մէջ, եւ հայկական զինուած յեղափոխութիւնը, որ ցեղին բոլոր ուժերը սպառելու վրայ էր, վերջ գտաւ։ Իյնալ էին վերջին պատուարները Կովկասի եւ Թուրքիոյ հայութիւններուն իրարմէ անջատող։ Այլեւս ոչ մէկ արգելք կար որպէս զի ռուսահայ մամուլը, գրականութիւնը, գեղարուեստը շփման մտնէին Թուրքիա, եւ փոխադարձաբար։ Եւ արդարեւ մէկուկէս տարի ի վեր ճարտասանական բեմէն, թատերական բեմէն եւ գրականութեան բեմէն արեւելեան բարբառը կը հնչի ուղղօրէն եւ կ'ազդէ թէ՝ Պոլիսը եւ թէ գաւառը։ Կովկասեան թատերախումբերը, ինչպէս կ'ըսէ Հորիզոն, մեծապէս նպաստեցին այս բարեբեր շարժման։ Թրքահայը՝ եթէ ոչ բոլորովին, բաւականաչափ ծանօթացաւ ռուսահայ լեզուին, միտքին, ճաշակին, գրականութեան եւ անոր ներկայացուցիչներուն։ Հոս, այս տեղ գրկախառնումին մէջ ալ, աններդաշնակութեան մասեր եւ [illegible] մարդիկ գտնուեցան անշուշտ, որոնք չախորժեցան խառնուրդէն եւ տաք վերաբերումէն զոր Պոլսահայը ցուցուց դէպի իր ռուսահայ եղբայրը. ու քանիներ արոյծ, ու սրսկեցին թոյնը։ Ի դէպ սակայն, բան մը ա[illegible] դուռ չունի այլեւս. Ռուսահայ եւ Թրքահայ՝ մօտէն կամ հեռուէն՝ շփման անանկ աստիճանի մըն են հասած, որ զանոնք բաժնելու համար մութին մէջէն երկնցած ձեռքերը, չլատուած, պէտք է իյնան վերջապէս։ Կովկասահայ եւ Թրքահայ մամուլը իրենց հայկական փոխադարձ կեանքերուն դրուագներովը լի են. ու թէեւ այս մասին Թրքահայ մամուլը տակաւին բաւական պատրաստ չի կատարեր իր պարտքը, ժամանակին հետ այդ պակասն ալ պիտի լրանայ։

Թրքահայ եւ ռուսահայ վերջապէս պիտի ճանչնան, պիտի սիրեն, պիտի հասկնան, պիտի սիրեն զիրար։ Այս կը պահանջէ ընդհանուր հայութեան շահը։ Ազգային գոյութեան գերագոյն հարցը առօր մէջ է տարամերժօրէն։ Մինչեւ ցարդ բաժնուած ուժեր այլեւս հարկ է որ մէ՛կ խմոր, մէ՛կ զանգուած, մէկ մարմին կազմեն։ Եւ սա նիւթ մըն է որուն յաճախ պէտք է վերադառնալ եւ ծանրանալ անոր վրայ։

ԵՐՈՒԽԱՆ

ՔԱՂԱՔ. ԺՈՂՈՎԸ

Իր երէկուան նիստին մէջ հետեւեալ խնդիրներով զբաղեցաւ. 1.—Երուսաղէմի միաբաններէն Տ. Եղիշէ Ծ. Վրդ. Չիլինկիրեանի եպիսկոպոսացման խնդրոյն առթիւ, թերթերու մէջ ուրիշ շարք մը եպիսկոպոսական ընտրելիներու անուններ գրուած էին։ Ժողովը նկատելով որ թէեւ իբր յարմար դատած էր որ Ս. Պատրիարքը եպիսկոպոսանալու արժանիք ունեցող վարդապետներուն ցանկը ներկայացնէ Խառն Ժողովին, առանց ձեռնադրութիւնը Զատկէն վերջ տեղի ունենալու համար, սակայն դեռ Ս. Պատրիարքն այդ ցանկը հաղորդած չըլլալով, այդ մասին թերթերու մէջ հրատարակուած անուններու ցանկը անհիմն ու անվաւեր նկատեց։ 2.— Եօտնէօղլուի ծանօթ կտակային խնդրոյն քննութեան համար ատկէ առաջ կազմուած Յանձնաժողովին իր քննութեանց արդիւնքը ներկայացուցած ըլլալով Ժողովը թէեւ խորհրդակցութիւն կատարեց այս մասին, սակայն իր վերջնական որոշումը պահեց յառաջիկային։ 3.— Ամասիոյէն Յալ. Գապամճեան եւ Խլոպի թաղէն Եր. Տ. Անդրէասեան էֆ.ները Ազգ. Երեսփոխան ընտրուած ըլլալով, Ժողովը ստուգեց ընտրութեան օրինաւորութիւնը եւ որոշեց Ազգ. Ժողովին վաւերացման ենթարկել։

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Երէկ արտասովոր նիստ կազմեց Ղալաթիոյ խորհրդարանին մէջ Ս. Պատրիարք Հօր հրաւէրով։ Ն. Սրբազնութիւնը խորհուրդին հաղորդեց կրթական նախարարին հետ իր ունեցած բանակցութեանց արդիւնքը թէ՝ պետական կրթական նպաստ, թէ ուսուցիչներու ձեռք գտնուած վկայագրերու վաւերականութեան եւ թէ ուսուցչաց զինուորական ծառայութենէ զերծ կացուցանելու խնդիրներուն նկատմամբ։ Խորհուրդը վերստին խնդրեց Ս. Պատրիարքէն որպէսզի ուսուցչաց վկայականին եւ վարժարանաց արտօնագրի խնդիրներն իրարմէ անջատելով, հարկ եղած դիմումն ըլլայ պատկանեալ իշխանութեանց մօտ, Պատրիարքարանէ տրուած վկայագրերն անպայման ճանչցուելու եւ վաւերական նկատուելու, ինչպէս նաեւ զինուորագրութեան առթիւ այցելու եւ մնայուն ուսուցիչներու միջեւ խտրիք չդրուելու համար։ Գալով նպաստի խնդիրներուն, խորհուրդը գոհութեամբ տեղեկացաւ որ այս մասին արդէն համաձայնութիւն մը գոյացած է Ս. Պատրիարքին եւ նախարարին միջեւ, որուն արդիւնքը թէզքէրէով մը պիտի հաղորդուի Պատրիարքարանին։ 2. Խառն Ժողովն աւելի առաջ խորհուրդին ուշադրութեան ներկայացուցած էր Գալֆայեան Տիկնանց ընկերութեան մէջ առաջացած, իրենց կանոնագրին 28րդ յօդուածին բարեփոխման առթիւ։ Խորհուրդն իր համաձայնութիւնը յայտնեց։ 3. Սկիւտարի Հայ Տիկնանց Միութեան կանոնագրին քննութիւնը յանձնուեցաւ Խորհուրդին ատենադպիր Դր. [illegible] էֆ.ի։ 4. Միացեալ Ընկ.եան կանոնագրին մէջ կատարուելիք ինչ ինչ փոփոխութիւններ հաստատելէ առաջ, պէտք տեսնուեցաւ բաղդատել հին կանոնագրին հետ։ 5. Բղիի նորակազմ Ուսումն. Խորհուրդը վաւերացուեցաւ։

ԶՕՐՆԱՀԱՍՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐ

Ինճիրլիի Ուսումն. Խորհուրդը Կեդր. Ուսումն. Խորհուրդէն հրահանգ խնդրած ըլլալով թէ գիւղերու Թաղ. Խորհուրդները կրնա՞ն կեդրոնէն հեռու գտնուող ուսուցչական ընտրելիներու քննութիւնը կատարել, Խորհուրդն որոշեց պատասխանել թէ Գաւառ. Ուսումն. Խորհուրդները միայն ձեռնհաս են այդ կարգի քննութիւններ կատարելու։

ՇՈՒՇՏԵԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏՆԵՐ

Գասթեմունիի նորընտիր Պատ. Փոխանորդ Տ. Եղիշէ քհնյ. Ախմատեան (որուն երէցկինը վախճանած է) Ս. Պատրիարքէն խնդրած ըլլալով որ վարդապետ ձեռնադրուի, Կրօն. Ժողովին երէկուան նիստին մէջ որոշուեցաւ, իր խնդրանաց համաձայն, վեղարի օրհնութիւն տալ յիշեալին։

⁂ Չէնկիլէրի Թաղ. Խորհուրդն ալ ատկէ առաջ խնդրած ըլլալով որ Պարտիզակի Տ. Անանիա քհնյ. Հաբէեանն՝ որ վերջերս իր երէցկինը կորսնցնելու դժբաղդութիւնն ունեցած էր՝ վարդապետական ձեռնադրութիւն տրուելով իրենց եկեղեցիին քարոզիչ եւ վարժարանին տեսուչ կարգուի, Կրօն. Ժողովը որոշեց յանձնարարել Նիկոմիդիոյ առաջնորդ Տ. Սահակ Արք.ի, որ, գնահատելով յիշեալին արժանաւորութիւնը, վեղարի օրհնութիւն տայ Տ. Անանիայի։

ՄՈՒՇԻ ԼՔԵԱԼ ԿԻՆԵՐԸ

Կրօն. Ժողովն իր երէկուան նիստին մէջ դարձեալ զբաղեցաւ Մուշի լքեալ ու անպաշտպան կիներուն խնդրով որ տարիներէ ի վեր օրակարգին վրայ կը գտնուի։ Երկար խորհրդակցութիւններէ վերջ, Ժողովը որոշեց այս մասին եկած բոլոր գրութիւնները վերադարձնել Մուշի առաջնորդ Տ. Ներսէս Եպսկ. Խարախանեանի, արտօնելով զայն որ՝ իբրեւ վճռա[illegible]կին, եպիսկոպոսը, օրինական քննութիւններ կատարէ եւ հարկ եղած կարգադրութիւնները ընէ, օրէնքին եւ իր խիղճին համաձայն։

ՆՊԱՍՏ ԶԷՅԹՈՒՆԻՆ

Զէյթունի Ժողովուրդին դժբաղդ ու սովալլուկ վիճակին վրայ քանիցս գրեցինք։ Նպաստից Յանձնաժողովը իր վերջին նիստին մէջ նկատի առնելով այս աննախանձելի կացութիւնը, կարեւոր գումար մը ղրկեց Զէյթուն, յատկացնելու համար տեղւոյն թշուառ բնակիչներուն։

[illegible]

Պ. Թագւոր Զէբիեան, մեր Պանտրմայի գործակալին.— Ձեր պատասխանին կ'սպասենք։

— Պ. Արամ Շիմշիրեան, բաժանորդ Կեսարիա.— Ձեր հաշիւը մեր գործակալին հետ հաճեցէք անպատճառ կարգադրել։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԵՐՔՈՒՄՆԱԳԻՐ
ՊՐՈՒՍԱՅԻ ՀԱՅ ՈՒՍՏ. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

Չնաքերիս հասաւ շրջաբերական մը 28 դեկտ. «1909 Նիւ Եորք» թուականը եւ «Պրուսայի Հայ Ուստ. Երիտասարդներ» ստորագրութիւնը կրող, եւ ուղղեալ «Համայն Հայ. Ուստ. Երիտասարդաց ի Տաճկաստան»։

Հեղինակը մեզի քաջածանօթ իր [illegible] եւ չարժտածթեամբ, որպէս թէ «դիմակ վար առնելու» կը ձեռնարկէ, մինչ կեղծ անուան մը ետեւն դիմակաւորեալ՝ քաջութիւնը չունենար իր անունը կցելու այն լուտանքներուն, զորս կը յանդգնի պարկեշտ անձի մը՝ մեր Պատուարժան Ազգապետին՝ Մաթէոս էֆ. Նիկողոսեանի հասցէին ուղղել։

Ինք անուս գիտէ թէ բոլոր գրութիւնը առաջին տառէն մինչեւ վերջինը ճամակ սուտ է։

Եւ մենք չպիտի զիջանէինք զայն հերքելու, եթէ լռութիւնը ներկայ պարագային այդ անլուր զրպարտութեանց հաստատութիւն չի համարուէր։

Արդ, յիշեալ շրջաբերականին ամբաստանութիւնները եւ իբր իրողութիւն մէջ բերուած փաստերը մէկիկ մէկիկ քննելէ ետքը, ի լուր աշխարհի կը յայտարարենք որ անոնց մէջ եւ ոչ մի ճշմարտութիւն կը գտնուի, եւ կը դատապարտենք զանոնք իբր ԱՄԲՈՂՋՈՎԻՆ ԽԵՂԱԹԻՒՐՈՒԱԾ ԵՒ ԼԻՐԲ ՍՈՒՏՔ։

Զմեզ ուզեր զարմացնէր մեր լաւութեամբը կարծուիլ թէ կը հաստատենք այդ զրուցուածքը՝ զոր շրջաբերականը կը միտի [illegible] Սահիան Տիկնիկեանի հասցէին, որոյ հետ, նոյն ատեն, անձնական շփում ունենալը կը մատնէ.— Յիշեալ դատապարտութեանը նկատմամբ «Պրուսայի մէջ հանրածանօթ» եղածը սա է որ, իր մասին դատարանին արձակած հրովարտակին արդար վճիռը ցարդ ո՛ եւ է պաշտօնական հերքում չէ ընդունած եւ այն գումարը զոր Ազատամարտական ընկերութիւնը հաւաքելու համար պայման դրած է իր անմեղութեանը հաստատելը, մինչեւ այս օր ՁԳԱՆՑՈՒԱԾ ԿԸ ՄՆԱՅ։

Պրուսայի Հայ Ուստ. Ժողովուրդին պատկանող անհատ մը եթէ Նիկողոսեան էֆէնտիի պատասխանութեան օրերէն ի վեր Եկեղեցիին մատուցած բազմաթիւ ծառայութիւնները անտեսելու չափ կոյր ըլլայ, մեծ անիրաւութիւն գործած կ'ըլլայ։

Եւ մենք, Նիկողոսեան էֆէնտիի ամբասիր կեանքին եւ ուղղամիտ ընթացքին կենդանի վկաները, արդարութեան ծառայելու համար պարտ կը համարինք հրապարակաւ մեր վստահութիւնը յայտնել մեր սիրեցեալ Ազգապետին վրայ, եւ շրջաբերականին սուտ սուտերը դարձնել իր հեղինակին եւ անկէ աւելի սուտ՝ իր զրպիչներուն, որոնք մեր Եկեղեցին տակնուվրայ ընելու նպատակաւ տեղւոյն վրայ քանիցս անյաջող փորձերէ ետքը այս անգամ ալ կուզան հեռաւոր աշխարհէ սուտ անունի տակ եւ դիմակաւոր կեղծաւորութեամբ մեր հանգիստը վրդովել։

Կը խնդրենք որ այս գրութիւնը յանուն ճշմարտութեան հաճիք ձեր պատուական թերթին մէջ հրատարակել, եւ մեր ստորագրութիւններուն ամբողջութեամբ հրատարակել, որոյ համար մեր շնորհակալութիւնը կանխաւ կը մատուցանենք։

Անդամք եւ Երիտասարդ զաւակներ
Պրուսայի Հայ Ուստ. Եկեղեցւոյ
(22 ստորագրութիւն)

Պրուսա, 19/4 մարտ 1910

Ներկայ գրութեան պարունակութիւնը եւ 22 ստորագրութեանց վաւերականութիւնը կը հաստատեմ։

Ի բացակայութեան Քարոզչին
Դ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

«ԻՔՏԱՄ»Ի ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

Անցեալներս «Իքտամ»ի մէջ Արաբ ցեղին դէմ գրուած անպատշաճ յօդուածի մը առթիւ նոյն թերթը անպայման կերպով դադրեցուցուած էր։ Այս անգամ Իքտամի արտօնատէր [illegible] Ճէվտէթ պէյ՝ պատժական ատեանին կողմէ 100 օսմ. ոսկի տուգանքի դատապարտուեցաւ յիշեալ գրութեան պատճառաւ։

ՀՐԱԺԱՐՈՒՄ

Իզմիրի Թաղապետական Մարմինը իր հրաժարականը ղրկած է Ներքին գործոց Նախարարութեան, իբր եւ կուսակալ Մահմուտ Մուխթար պէյի միջեւ տեղի ունեցած անհամաձայնութեան մը պատճառաւ։ Ընդունուեցաւ։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Իր երէկուան նիստին մէջ զբաղեցաւ ազնուացեղ (տամըղլըղ) Թիֆթիքի այծերուն արտածումը արգիլելու, Ժողովուրդին պատկանող հանքերու եւ թոշակներու խնդիրներուն եւ կարօտեալներու յատկացուելիք ամսականին մասին պատրաստուած կանոնագրին քննութեամբ։

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆԸ

Կը լսենք թէ Օսմ. Խորհրդարանին նստաշրջանը՝ որ ապրիլի վերջը կ'աւարտի երկու ամիս եւս պիտի երկարաձգուի որպէս զի կարելի ըլլայ քննել եւ աւարտել պիւտճէի, նահանգային, զինուորագրութեան օրէնքները եւ ուրիշ կարեւոր օրինագիծեր։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՑԱՐԻՆ
ՊՈԼԻՍ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Երէկ, Ներքին ու Արտաքին գործոց եւ ծովային նախարարները նաւարքա[illegible] Հագգը փաշայի [illegible] մէջ ժողով գումարելով, Պուլկարիոյ Ֆէրտինանտ Թագաւորին ընդունելութեան մասին խորհրդակցութիւններ կատարեցին։ Այս նիստին ներկայ էր արքունական [illegible] փաշան։ Կը լսենք թէ պաշտպանողական նախարարութենէն որոշուած առաջնորդները եւ Բ. Դրան ու Սուլթանին կողմէ յատկացուած անձերը մինչեւ Չէքմէճէ երթալով պիտի դիմաւորեն Ֆէրտինանտ Ցարը եւ Ցարուհին։ Ճշմարտութեան հակառակ է լրագիրներէ ոմանց այն լուրը թէ Սուլթանը Սիրքէճիի կայարանը երթալով պիտի դիմաւորէ պուլկար վեհապետը։ Այս մասին ո եւ է կարգադրութիւն չէ եղած։

ՀԱԼԱՃԵԱՆ ԷՖ.Ի ԴԻՐՔԸ

Մ. Ե Ց. խորհրդարանական կուսակցութեան անդամները ասկէ իրիկուան Խորհրդարանին մէջ ժողով գումարելով, որոշեցին Տէրսիմի երեսփոխան Լութֆի Ֆիքրի պէյի ընելիք հարցապնդումէն յետոյ վստահութեան քուէ տալ հանրային շինութեանց նախարար Պետրոս էֆ. Հալաճեանի եւ այսպէսով ապահովել անոր դիրքը իբրեւ նախարար։

ՈՉ-ԻՍԼԱՄ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ
ՆԻՒԹԱԿԱՆ ՆՊԱՍՏԸ

Կրթական նախարար Էմրուլլահ էֆ. շրջաբերականով մը ամէն կողմ ծանոյց թէ ոչ-իսլամ վարժարաններու ուսուցիչներուն յատկացուած կրթական նպաստը պէտք է վճարել իւրաքանչիւր Թաղի կամ գիւղի Հոգաբարձութեան կամ Թաղ. Խորհուրդներուն, անոնցմէ հարկ եղած ընկալագիրը առնելով։ Ինչպէս կը յիշուի, Պատրիարքարանը բողոքած էր ասկէ առաջ եղած այն կարգադրութեան դէմ որով այդ նպաստը ուղղակի ուսուցիչներուն պիտի յանձնուէր, որով այս նոր հրամանագրով չեղեալ կը նկատուի այդ որոշումը։

ՔԻՉ ԴՐԱՄՈՎ
ՇԱՏ ՈՍԿԻ ՇԱՀԻԼ
ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
ՊԱՇՏՕՆԵԱՆՆԵՐ ԵՒ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
ՏՆՕՐԷՆՆԵՐ ՊԻՏԻ ԿԱՐԳԵՆՔ

Մեր գլխաւոր Եգիպտական եւ Ֆրանսական կալուածական պանքաներու եւ երկաթուղիի պարտաթուղթերէն շատ աժան եւ վիճակահանութեան կազմակերպութեամբ աւելի շահաւոր եղած պարտաթուղթերը Հոլանտ. կառավարութեան 1904ին փոխառութիւնը կազմող կալուածական պանքայ պարտաթուղթերն են։ Այս փոխառութիւնը Հոլանտական կառավարութեան և Թագաւորին պաշտօնական արտօնութիւնովը հրապարակ հանուած եւ կալուածական գրաւով երաշխաւորուած է։ Այս պարտաթուղթերը տարին 6 անգամ քաշուելու պայմանաւ, 62,500 75,000, 100,000, 125,000, 250000 ֆրանքնոց մեծ պարգեւներ, ընդամէնը 1,450,950 Ֆր. շահող թիւեր ունին։ Այս պարտաթուղթերը հիմակուան աժան գինով 166 ղրշ.ի կամ 35 Ֆր.ի գնողները 72 տարի բնաւ ո՛ եւ է վնաս ընելու պարտաւոր պիտի չըլլան եւ վիճակահանութիւններուն պիտի մասնակցին ու այսպէսով կա՛մ իրենց տուած դրամը աւելցուածական գումարով ետ պիտի առնեն եւ կամ կարեւոր պարգեւ մը պիտի շահին։ Ըսել է որ բնաւ վնաս չիկայ, որովհետեւ պարտաթուղթ է։ Եթէ պարգեւ ելլէ ու դուք տեղեկութիւն չունենաք, ձեր դրամը չի կորսուիր։ Վիճակահանութիւնը կը կատարուի հրապարակով եւ Հոլանտական կառավարութեան հսկողութեան տակ։ Ինչպէս որ մեր գրասենեակին մէջ ծախուած ամէն տեսակ պարտաթուղթերուն համար կ'ըլլայ, հոլանտական կառավարութեան երաշխաւորեալ կալուածական պանքայի պարտաթուղթ գնողներուն ալ ամէն ատեն դրամ փոխ կը տրուի։ Մեր գրասենեակը որոշեալ գինով մը եւ ամէն ատեն ետ կառնէ այս պարտաթուղթերը (Մայրաքաղաքիս մէջ Հոլանտական պանքա չըլլալուն համար)։ Վիճակահանութեան ցուցակները ձրիապէս կուտանք մեր յաճախորդներուն։ Գաւառներէն գնել ուզողները մանտաբօսթով կամ չէքով պէտք է դիմեն Ղալաթիա, Քիւչիւք Թիւնէլ խան թիւ 7, «Ժողովրդային Վարկի Օսմանեան ընկերութեան» (Crédit populaire Ottoman) Գործունեայ պատուաւոր պաշտօնեաներու պէտք ունինք, որոնց դրամ պիտի շահցնենք։

Ապրիլ 2ին քաշուելիք վիճակահանութիւն։

Պարգեւ			Ֆրանք
1			75,000
1			10,000
1			2,507
5	Ֆր.	1000էն	5,000
10	»	500»	5,000
40	»	250»	100,000
82	»	100»	8,200
2200	»	75»	15,000
00	»	50»	20,000
2460	«	31,25	39,375
1000		22—36	190,075

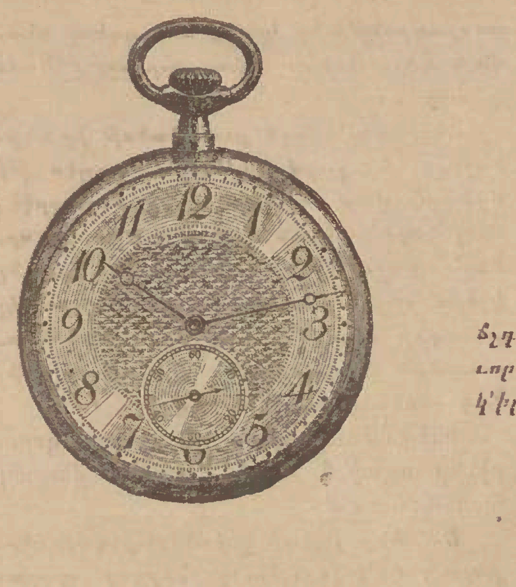

Լ Ո Ն Ժ Ի Ն

Աշխարհիս միակ ամենաբերձր ժամացոյցը, պաշտօնապէս ընդունուած Միացեալ Նահանգներու եւ Իտալիոյ ծովային նախարարութիւններէն:

ՈՍԿԻ, ԱՐԾԱԹ, ՄԵՏԱՂ ԱՄԷՆ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ

Ինչո՞ւ կիրթ ճաշակի և ուղիղ դատողութեան տէր ամէն գնորդ նախապատուութիւն կուտայ ԼՈՆԺԻՆ ժամացոյցին. — Որովհետեւ ճշդութիւն, տոկունութիւն, նրբարուեստ աշխատութիւն և վայելչաձեւութիւն անոր գլխաւոր արժանիքը կը կազմեն և լրջօրէն երաշխաւորուած են։ Ինչո՞ւ ԼՈՆԺԻՆ ժամացոյցը ամէնէն բազմաթիւ և ամենաբարձր վարձատրութեանց արժանացած է. — Որովհետեւ հիանալի կերպով կ'իրականացնէ արուեստին բոլոր կատարելագործումները և իր նշանաւոր արդիւնքներով միշտ կը գերազանցէ համանման արտադրութիւնները։

5 մեծագոյն մրցանակներ. — Անվերս (1885), Բարիզ (1889), Պրիւսէլ (1897), Բարիզ (1900), Միլան (1906)։
2 արտաքոյ մրցման, անդամ ժիւրիի. — Ժընեւ (1896), Թուրին (1899)։
4 Ոսկի մրցանակներ, 35է աւելի ուրիշ մրցանակներ Նէօշադելի դիտարանին։
16 ճեմդրամներ. — Բարիզ, Վիեննա, Ֆիլատելֆիա, Անվերս Ամսթէրտամ, Չիքակօ, ևն., ևն.։ 50—43

Թուրքիոյ համար ընդհանուր ներկայացուցիչ **ՆԱՍԻՊ Խ. ՃԷԶՎԷՃԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ** Մեծ Շուկայ, Մանճաճըլար, 44—46. Կ. ՊՈԼԻՍ

Կը խնդրուի զգուշանալ մէջ սոյն վաճառատան բազմաթիւ յաճախորդներէն, պէտք ըլլալով ներկայանալէն առնուազն մէկ ամիս առաջ գրել իրենց ապսպրանքները, յապաղումը չենթարկուելու համար։

Ցիշեալ վաճառատան մէջ կը գտնուին նաեւ ամէն տեսակ զոհարեղէններ եւ ոսկի շղթաներ·

ԽՆԱՅՈՂ ԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿ

Վ.ԻՆԸՐ ՊԱՆՔ - ՖԷՐԱՅՆ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ՂԱԼԱԹԻԱ ԵՒ ՊՈԼԻՍ

Դրամագլուխ 130 միլիոն ֆրանք, ամբողջովին վճարուած։
Պահեստի գումարներ 38,000,000 ֆրանքի չափ։

Պոլսոյ գործակալութիւն՝ Էլքեաթիպ խան, Բերայի գործակալութիւն՝ Ս. Անթուան խան, Բերա, Մեծ-Փողոց։

ԴԻԽԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Վճարումները ոսկեդրամով ըլլալու են։ Ցրաքն դրուշէն վար վճարում չընդունուիր։

Վինըր Պանք-Ֆէրայն այսօր հարիւրին $3^1/_2$ տոկոս կը վճարէ 1000 ոսկիէն վար գումարներու համար, իսկ անկէ աւելի ամարներու համար՝ հարիւրին 3։ Սակայն կրնայ տոկոսին սակը իջեցնել կամ աւելցնել տեղական լրագիրներու միջոցաւ 15 օր առաջ իմաց տալէ յետոյ։

100 ոսկիէն վար գումարները կրնան առնուիլ ամէն ատեն։

100 ոսկիէն վեր գումարները կրնան ետ առնուիլ գրաւորապէս ու կանխաւ ըլլալիք ազդարարութենէ մը յետոյ, հետեւեալ կերպով.

3	օր	100- 150	ոսկի	գումարի	համար
6	»	151- 200	»	»	»
10	»	201- 500	»	»	»
15	»	501-1000	»	»	«
20	»	1001 և անկէ վեր	»		»

Վինըր Պանք-Ֆէրայն իրեն կը վերապահէ պանքան դրամ ունեցողներուն հաշիւը կարգադրել, ուզած ատեն վճարելով տոկոսին պարունակած գումարը։

Վինըր Պանք-Ֆէրայն խնայուած գումարը պարունակող տետրակ ալ կը անձնէ անչափահասի անունով, բայց այդ պարագային, նշանակուած խնամակալը (վէլի կամ վասի) միայն իրաւունք ունի դրամը քաշելու։

Խնայողական Սնտուկէն զատ, Վինըր Պանք-Ֆէրայն կը զբաղի նաեւ սեղանաւորական ուրիշ գործառնութիւններով։

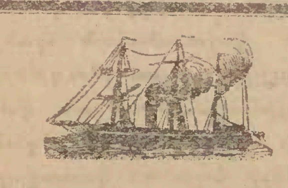

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՈՔԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ

ԺԱՄԱՆՈՒՄՆԵՐ

Իմերէթի շոգենաւը Սեւ ծովէն հոս կը հասնի Փետր. 22ին։

Իօնի շոգենաւը Մարսիլիայէն հոս կը հասնի Փետր. 15ին։

Իօնի շոգենաւը Սեւ ծովէն հոս կը հասնի Մարտ 8ին։

Իմերէթի շոգենաւը Մարսիլիայէն հոս կը հասնի Մարտ 15ին։

Ցրիժի շոգենաւը Մարսիլիայէն հոս կը հասնի Մարտ 1ին։

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ

Իմերէթի շոգենաւը, նաւապետ Բէքու, Մարտ 16ին, չորեքշաբթի օր, իրիկուան ժամը 4ին, ճամբայ կելլէ դէպի Սամսոն, Տրապիզոն, Պաթում և Նովորոսիսք։

Ցրիժի շոգենաւը, նաւապետ Միթրէ, Մարտ 2ին, չորեքշաբթի օր, իրիկուան 4ին, կը մեկնի դէպի Սամսոն, Տրապիզոն, Պաթում և Նովորոսիսք։

Իօնի շոգենաւը, նաւապետ Պուլ, Փետ. 16ին, չորեքշաբթի օր, իրիկուան ժամը 4ին, ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Սամսոն, Տրապիզոն, Պաթում և Նովորոսիսք։

Իմերէթի շոգենաւը, նաւապետ Բալվիէս, Փետր. 23ին, առաւօտեան 11ին ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Մուտանիա և Մարսիլիա։

Իօնի շոգենաւը, նաւապետ Պուլ, Մարտ 9ին, առաւօտեան ժամը 11ին, կը մեկնի դէպի Մուտանիա և Մարսիլիա։

Ա. կարգ	Բարիզի համար		200	ֆր.
»	»	Մարսիլիայ »	160	»
Բ.	»	Բարիզի »	150	»
»	»	Մարսիլիայ »	120	»

Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր.։ Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Տիէբի ճամբով)։

Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին՝ Թոփհանէ, քարափին վրայ։

31 Թ. ՌԸՊՈՒԼ

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Պոլսոյ համար Բօսթ Լօքալ տրկն.	108	ղր.
» » » վեցամս.	60	»
Գաւառներու համար տրկն.	108	»
» » վեցամսեայ	60	»
Արտասահմանի հմր. տարեկան	35	ֆր.
» » վեցամսեայ	20	»

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ. հասցէի փոփոխման համար 2 ղրշ.. բաժանորդներէ անպայման կանխիկ, ծանուցումներն առանձին կը սակարկուին. դրամ ղրկելու ամենադիւրին եւ ապահով միջոցը Մանդատոն է։

Միլքմէյտ Պրէնտ

Սուիս Միլք

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՍՆՈՒՆԴՆ Է

Ամեն անոնք որ գործածած են այս կաթը՝ կ'ընդունին որ

ՄԻԼՔՄԷՅՏ ՊՐԷՆՏ ՍՈՒԻՍ ՄԻԼՔԸ

ԼԱՒԱԳՈՅՆ Է ՏՂՈՑ ՀԱՄԱՐ
ՀԻՒԱՆԴԱՆ, ԿԵՐԱԿՈՒՐԻ ՀԱՄԱՐ
ԵՒ ԱՄԷՆՈՒՆ ԱԼ ՕԳՏԱԿԱՐ

50—48

ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄԸ ՑՈՅՑ ՏՈՒԱԾ Է

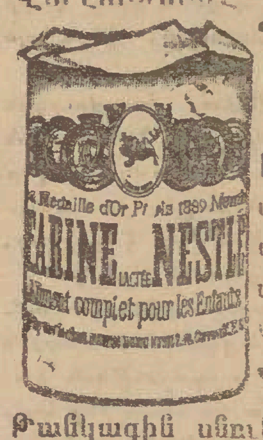

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

ինքնին կատարեալ սնունդ մը կը կազմէ, բժիշկներուն եւ մայրերուն միաձայն վկայութեան համաձայն

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Թանկագին սնունդ մըն է տղոց եւ ապաքինողներու համար:

50—48

ԱՄԵՆ ԿՈՂ.Մ ՓՆՏՌԵՑԷ՛Ք

ՁԱՎՈՒՇ ՕՂԼՈՒԻ

ՆՈՐ ՀՐԱՊԱՐԱԿ ՀԱՆԱԾ

ՊԱՀՐԻԿ ԵՒ ՎԱԹԱՆ

Սիկառի առաջնակարգ եւ ընտիր

ԹՈՒՂԹԵՐԸ

ԲՈԼՈՐ ԾԽԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒՆ ՔՈՎ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ

36-11

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.

ԱԶԴ.— Օսմ. ապահովագրական Ընկերութեան կեդրոնատեղին փոխադրուած է Ղալաթիա Մերթէզլանի փողոց, թիւ 7, Պանք տը Սալոնիքի նախկին տեղը։

30—17

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ Աւստրօ-ամերիկեան

(Cie. de navigation Austro-Americana)

ԱՆԴՐԱՏԼԱՆՏԵԱՆ 45 ՇՈԳԵՆԱՒ

Կանոնաւոր մեկնում ամէն հինգշաբթի օր։ Մասնաւոր դիւրութիւններ կ'ընծայուին հայ ճամբորդներուն։ Շոգենաւերը կրկին պտուտակ ունին։ Սնունդը խնամեալ է։ Ելեկտրական օդափոխում և լոյս։ Մարքոնիի դրութեամբ անթել հեռագիր։ Բժիշկ և դեղ ձրի։

Աւելի մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել գլխաւոր գործակալութեան,

Ղալաթիա, Շարապ իսկէլէսի փողոց, Լոյտ Օթրիշէն գործակալութեան նախկին շէնքին դիմաց եւ Արապեան խանին վերև թիւ 24։

Ընդհ. գործակալ
ԹԷՕՏՕՐ ՔՈՒՐՄՈՒՋԻ

ԿՈՒԶԷՔ

ԱՆԽԱՐԴԱԽ ԻՒՂ ԳՈՐԾԱԾԵԼ

ՁԵՐ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԸՆՏԻՐ ԿԱՐԱԳ ՈՒՏԵԼ

ԴԻՄԵՑԷՔ

ՔԱԹՍՕԹԻ ԵՂԲԱՐՑ

ԱՅՆ ՆՈՐԱՀԱՍՏԱՏ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՈՐ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻ ՂԱԼԱԹԻԱ

ԽԱՐԱՃՃԸ ՓՈՂՈՑ ԹԻՒ 13

12—11

Արտօնատէր ԳԱՐԵԳԻՆ ՓՕՇԱՃԵԱՆ

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԴ.— Թողեալ հասոյթներու Տնօրէնութիւնը կը ծանուցանէ թէ հետեւեալ տեղերուն ձկնորսութեան տուրքին վարձակալութեան առժամեայ աճուրդը կատարուած է Փետր. 25ին և հետեւեալ գինները առաջարկուած են. — Ա. Պաշ-Պալըքլավայի և շրջականերուն (Ատաբազար) ձկնորսութեան տուրքը 51,000 ղրշ.ի՝ երկու տարուան համար։ Սաքարիա գետին ձկնորսութեան տուրքը (խավեարն ալ մէջը ըլլալով) 18,000 ղրշ.ի՝ երկու տարուան համար։ Վերջնական աճուրդը առժամեայէն ութ օր յետոյ կատարուելուն համար, մասնակցիլ ուզողներէն կը խնդրուի ներկայանալ Հանր. Պարտքի Պոլսոյ գլխաւոր տեսչութեան կամ Ատաբազարի գործակալութեան։

ԸՆԴՀ. ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

Քօնսօլիտէի $4^0/_0$ օսմ. պարտաթուղթերու տէրերուն կը ծանուցուի որ, սոյն արժէթուղթերու թիւ 40 կտրօնը, որուն վճարօրն է 1910 մարտ 1/14, ինչպէս նաև վերջին 1/14 փետր. գլխավճարի վիճակահանութեան մէջ շահած թիւերը, վճարելի են յառաջիկայ 1/14 մարտէն սկսեալ Օսմ. Կայս. Պանքայի Կալաթայի մնտուկէն ամէն օր բաց ի կիրակի, առաւօտեան ժամը 10էն մինչև կէս օրէն ետքը ժամը $2^1/_2$ (Ը. Ե.), իսկ ուրբաթ օրերը ժամը 10էն մինչև կէս օր։

Կտրօնները եւ շահող պարտաթուղթերը պէտք է ներկայացուին թուակիր պորտրօններով, որոնց փոխարէն ստացագիր մը պիտի տրուի, որ գանձման համար տրուած թուականէն տասը օր ետքը պէտք է ներկայացուի Օսմ. Կայս. Պանքայի Կալաթայի մնտուկին։ 5—2

ՏԷՐՈՒՊԷԻ ԷՔՍԹՐԱ ՄՈՄԵՐ

Տէրուպէի էքսթրա ընտիր մոմերը գնեցէք, որոնք ո՛չ ծուխ կ'արձակեն և ո՛չ կը վազեն։ Այդ մոմերուն պատրաստութեան համար մեծ խնամ տարուած է։ Գինն ալ աժան է։ Կը ծախուի գլխաւոր խանութպաններուն և Պոլսոյ, Բերայի ու Ղալաթիոյ մեծ վաճառատուններուն քով։ Վաճառման կեդրոնատեղին է Պալըգ Բազար, Նէվշէհիր խան, թիւ 9, Բօրլօզլու և ընկերութեան մօտ։

Ընդհանուր գործակալ
75—44 Ս. ԱՄԱՐ ԵՒ ԸՆԿ.

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱ

ՕՏԱՐ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

BANQUE RUSSE
Pour le commerce étranger

Հիմնուած՝ 1871ին

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 30,000,000 ՌՈՒՊԼԻ

ԱՄԲՈՂՋՈՎԻՆ ՎՃԱՐՈՒԱԾ

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ՝ ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ

ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ. — Քալաշնիքօֆի սակարան, Սենեայա հրապարակ եւ Վասիլի Օսդրօֆ։

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ.— Աքքերման, Արխանկէլ, Աստրախան, Արմավիր, Պաքու, Պալաքօվօ, Եքաթերինոտար, Եկիզավէթկրատ, Իժմայիլ, Կերսօն, Քիէֆ, Քօզլօֆ, Խօքանդ, Քրեմէնչուկ, Մոսկուա (Կավրիքով փողոցի մասնաճիւղով), Նիքօլայէվ, Նիժնի-Նովկորոտ, Նօվօ, Նիքօլայէվսք, Նովորոսիսք, Օտեսա, Օմսք, Բէրմ, Բօքրօֆսքայա-Սլօպօտա, Բօլդավա, Ռիկա, Ռիազք, Ռոմնի, Ռիպինսք, Սարաթօֆ, Սիմֆէրօպօլ, Սէմֆէրօպօլ, Զիսթօպօլ, Թիումէն, Թօմսք, Վէլէքի, Ուսթիուկ, Վիաթքա, Վիննիցա, Վօլոկտա և Վօռնէժէնսք։

ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ.— Ալէքսանդրիա (Խէրսոնի մէջ), Պօպրինէց, Եւրատօրի, Քաքօվքա, Նիքօբոլ և Սրօլա։

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՄԷՋ. —Լոնտոն, Բարիզ, Ժընեւ և Կ. Պոլիս։

Ռուսական դրամատունը կը զբաղի դրամատան և սակարանի վերաբերեալ ամէն կարգի գործառութիւններով. Նախավճարներ (avance) ապրանքի վրայ և քօնսինեօնով՝ վաճառուած ապրանքի։ Խիստ նպաստաւոր պայմաններով վարձու կուտայ ամենավստահելի «Սէյֆ» դրամարկղներ։ Խնայողական Սնտուկ նպաստաւոր տոկոսով։

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՈՆԻՔ

BANQUE DE SALONIQUE

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 10,000,000 Ֆր.

ՎՃԱՐ. ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին 8,000,000 Ֆր.

ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին 3,700,000 Ֆր.

ԿԵԴՐՈՆՆ Է ՍԷԼԱՆԻԿ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

Գաւալա, Կ. Պոլիս (Ղալաթիա և Պոլիս), Մանիսա, Սմիւռնիա, Իզմիր և Ուռֆա։

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՈՆԻՔ խնամով կը կատարէ Կ. Պոլսոյ, Եւրոպական Թուրքիոյ ու Ասիոյ և Եգիպտոսի նահանգներուն ինչպէս նաև միւս օտար քաղաքներուն վրայ ղրկուած փոխանակագիրները։ Ձեռքբերու հաւաքմունք կը բանայ։ Արժէթուղթերու վրայ փոխատուութիւններ կ'ընէ։ Նախապահական հրամաններ կը կատարէ Եւրոպական բոլոր հրապարակներուն վրայ, Ձեռքեր ու վարկագիրներ կը հանէ Թուրքիոյ և արտասահմանի բոլոր քաղաքներուն վրայ։ Աւանդներ կ'ընդունի ի տես վճարելի և 3, 6, 9, 12 ամսուան որոշ պայմանաժամերով։ Վերջապէս սեղանաւորական ամէն գործառնութիւններ կը կատարէ լաւագոյն պայմաններով։ Պանք տը Սալոնիք փոքր վճարումներու համար ալ Խնայողական Սնտուկ մը ունի, շատ նպաստաւոր պայմաններով։

PHŒNIX A URANCE LD C°

„ՖԻՆԻՔՍ"

ՀԻՄՆԵԱԼ Ի ԼՈՆՏՈՆ 1782ԻՆ

ԿԸ ԳՈՐԾԷ Ի ՊՈԼԻՍ 1869ԷՆ Ի ՎԵՐ

ԱՆԳԼ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐ. ԸՆԿ.

Դրամագլուխ եւ պահեստի դրամ

Անգլ. ոսկի 4,218,000

ՖԻՆԻՔՍ սոսկ հրդեհի դէմ Ապահովագրական Ընկերութիւն մըն է, ծանօթ իր պատուաւորութեամբ և ճշտութեամբ մէջ իր անմիջական վճարումներով։

ՖԻՆԻՔՍ կ'ապահովագրէ հրդեհի և կայծակի դէմ ամէն տեսակ անշարժ և շարժուն ստացուածք, յոյժ նպաստաւոր պայմաններով։

Ընկերութեան նշանաբանն եղած է ՈՒՂՂԱՄՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ ՎՆԱՍՈՒՑ

Ցարդ վճարուած է աւելի քան 27000000 անգլիական ոսկի։

Ընդհանուր գործակալ Պոլսոյ և գաւառաց
Գ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Վիքալիս խան, Պանք Օթոմանի մօտ, Ղալաթիա։

ՏՈՔԹ. ՋԱՐՓՃԵԱՆ

Մասնագէտ Բժիշկ

ԿՈՒԿՈՐԴԻ, ՔԻԹԻ ԵՒ ԱԿԱՆՋԻ

Վկայուած Բարիզի համալսարանէն ու նախկին օգն. բժիշկ Պորտոյի հիւանդանոցներուն։

Պատիւ ունի ծանուցանելու թէ ի դիւրութիւն իր յարգոյ յաճախորդներուն, այսուհետեւ բացի երեքշաբթի և շաբաթ առաւօտներէ, ամէն օր մինչեւ կէս օր, կը դարմանէ իրեն դիմող հիւանդները, գիտական ամենավերջին մեթոտներով, Պոլիս Կամուրջին գլուխը Նարկիլէճեան դեղարանը (Նախորդ Մաննի), և ուր ի հարկին կը կատարէ իր մասնագիտութեան վերաբերեալ գործողութիւնները։ Ամէն օր կէս օրէն ետքը հիւանդ կ'ընդունի իր բնակարանը, Բերա, Աղա Ճամի, Սագըզ Աղաճ, թիւ 6. երեքշաբթի և շաբաթ օրերը կը գտնուի ժամը 8-10 (Ը. Ե.) Շիշլի Մանկանց միջազգային հիւանդանոցը, և իր մասնաճիւղին մէջ, Բերա, ռուսական դեսպանատան դիմաց, Ապուտ էֆ. խան, թիւ 22 արարողմանը, ժամ 10-12 (Ը. Ե.)։ Չորեքշաբթի կէս օրէ վերջ ձրի։ 40-28

Թ Ո Մ Ա Ս Ո Ւ Ի Լ Ս Ը Ն

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Ընդմէջ Հըլի, Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ
Ալպանօ	1069	Տիտօ	4311	Հիտալկօ	1531	Մարսէլլօ	3709	Սաբֆօ	1119
Ալքէթ	3607	Տոմինօ	938	Հինտու	3720	Միքատօ	3557	Տիբիս	1735
Անճէլօ	1541	Տուրօ	2383	Հորաթիօ	1600	Միլօ	1057	Սիլվիօ	119
Աթիոսքօ	2277	Տրաքօ	1713	Հումպէր	595	Մոնդէպէլլօ		Սցէբս	1203
Պասանօ	1822	Տինամօ	504	Իակօ	2354	Մուրիլլօ	3419	Թասօս	1323
Պորոտինօ	1264	Էպքօ	3464	Իտալօ	5540	Նէքս	1933	Թ. Ուիլսըն	1546
Պըֆֆալօ	4481	Էլտորատօ	1520	Ճիւնօ	1080	Օտիս	4100	Թոքիօ	3327
Գէյրօ	1371	Էցաքօ	1841	Քլէօ	1053	Խնթացիօ	4036	Թոլէտօ	1470
Գալիբսօ	1837	Ֆիտօ	954	Քոլբինօ	2307	Օրլանտօ	1535	Ուրպինօ	242
Գարէօ	1244	Ֆինլանտ	1828	Քոմօ	1700	Բալէրմօ	1637	Վասքօ	1914
Գաղօ	1094	Ֆլամինկօ	349	Լէօ	1053	Բոլօ	510	Վոլօ	1289
Չիքակօ	2729	Ֆրանչիսքօ	4582	Լէբանթօ	2272	Րիալթօ	3329	Վըլթուցն.	2391
Սօլէթօ	1831	Կալիլէօ	3060	Լիվորնօ	1643	Րինալտօ	1553	Եէտօ	1350
Գոլորատօ	4235	Կիկանօ	1143	Լորէնցօ	3191	Րոլլօ	1613	Զէցօ	1200
Գոնկօ	2905	Կոզօ	1011	Մալմօ	724	Րօճէր	1789	Թորօ	
Գոլ..ս	895	Կըսանօ	1695	Մարէնկօ	1273	Րոզալիս	136	Մայօն	

Ալեքրօ շոգենաւը, նաւապետ Հիք, հոս ժամանած է։
Մօրօֆֆօ շոգենաւը, նաւապետ Մօրօքքօ Մարտ 15ին հոս կը սպասուի։
Դիմել Գործակալներուն՝ Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՐԻՑՕՕ
Թիւ 22—24, Քիւչիւք Միլլէթ խան, Ղալաթիա։ 28

Ի Ւ Ն Ի Օ Ն

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ՓԱՐԻԶ 1828–1829

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ Ի ՓԱՐԻԶ 9, ԲԼԱՍ ՎԱՆՏՕՄ, 9

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՔ

Դրամագլուխ և պահեստ	329	Միլիոն	Ֆրանք
1906ին գանձուած ապահովագին	30	»	»
Մինչեւ 1906ի վերջը հատուցեալ վնասք	480	»	»

Ինչպէս այս թուանշաններէն կ'երեւի, Ընկերութեան դրամագլուխն ու պահեստի գումարն է 329 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ որ հսկայ երաշխաւորութիւն մը կ'ընծայէ ԻՒՆԻՕՆի ապահովագրեալց։

Արեւելքի համար մասնաւոր զեղչեալ սակացոյց. նպաստաւոր պայմաններ՝ համեմատ կերպով աւելի ԳԵՐԱԶԱՆՑ քան ո՛ և է Ընկերութեան պայմանները։ Ապահովագրութեան ամէն ձեւերը ամէնէն աժան գիներով, օրինակի համար՝ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ի ԴԷՊ ՄԱՀՈՒ, ԽԱՌՆ, ԴՐԱՄՕԺԻՏԻ, ևն. ևն.։

Ընկերութեան Դրամատունն է ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՆ

Թուրքիոյ և Արեւելքի Ընդհ. Տնօրէնութիւն
Ընդհ. Տնօրէն ՍԻՄՈՆ ԳԱՑՍԷՐԼԵԱՆ
Գէտ ՄԻՀՐԱՆ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Պոլիս, Սուլթան-Համամ, Քոթըրճը Օղլու Բաստ։
Գործակալութիւնք Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքաց մէջ։

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ

ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՄՆԵԱԼ՝ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ

1892 Օգոս. 4/27 եւ 1320 Սեֆեր 20 թուակիր Ֆերմանով

Դիմել Ընկերութեան կեդր. գրասենեակը, Ղալաթիա, Նազլը խան, Հէզարէն փողոց, թիւ 14, Քօօբէրաթիվ վաճառատան դիմաց, կամ հետեւեալ հասցէներուն.

Պոլիս, մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Եէնի Ճամիի հրապարակ.

Պոլիս, Մ. Ի. Սատօբ, Շէյխ իւլ Իսլամ խան, Պահճէ Գաբու թիւ 10.

Պոլիս, Ապար պէյ և Ընկ. Վէզնէճիլէր փողոց.

Պոլիս, Գ. Ս. Այմէլօղլու, Էմին-Էօնիւ, Պահչէ Գաբու Իզմիր փողոց.

Գատըգիւղ, Ալեքսանդր Անաստասիադի շուկայի հրապարակ.

Գատըգիւղ, Մ. Ա. Անդրիա, Մօտա ճատտէսի.

Փէօյիւքտէրէ, Մ. Ա. Տէմարքի.

Բերա, Մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Մեծ Փողոց.

Շիշլի, Մ. Է. Թոսի, Փէօյիւքտէրէ ճատտէսի, թիւ 137.

Ղալաթիա, Մ. Ա. Բիբեանց, թիւ 12 Թիւնէլ խան.

Մեծ Կղզի, Րէսուլ էֆ.

Մաքրիգիւղ, Մ. Ա. Անկէլիտէս, կայարանի հրապարակ.

Սան Սթէֆանօ, Քէչէճեան էֆ.

Գործակալութիւնք ևն. գլխաւոր քաղաքաց մէջ։